

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Ekonomika USA

Žaneta Doležalová

**Bakalářská práce
2009**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomiky a managementu
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Žaneta DOLEŽALOVÁ**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management podniku - Management malých a středních podniků**

Název tématu: **Ekonomika USA**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Politický a ekonomický vývoj USA
2. Výkonnost ekonomiky USA v současnosti
3. Politický a ekonomický vliv USA na světové hospodářství
4. Postoje USA k současným světovým konfliktům a jejich dopad na ekonomiku
5. Zhodnocení a vyhlídky do budoucna
6. Závěr

Použitá literatura

Přílohy

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- CIHELKOVÁ, E. a kol.: Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy. Praha: C. H. Beck, 2001
DURČÁKOVÁ, J. a kol. Mezinárodní finance. 2. vydání. Praha: Management Press, 2003
EPPING, R., CH.: Průvodce globální ekonomikou. Praha: Portál, 2004
HOLMAN, R. a kol.: Dějiny ekonomického myšlení. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001
LEBIEDZIK, M. a kol.: Světová ekonomika. Brno: Computer Press, 2006
NEUMANN, P.: Bilance ekonomiky a hospodářské politiky USA na prahu nového tisíciletí. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Michal Kuběnka
Ústav ekonomiky a managementu
Datum zadání bakalářské práce: 25. června 2008
Termín odevzdání bakalářské práce: 1. května 2009

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Marcela Kožená, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 2. července 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 17. 4. 2009

Žaneta Doležalová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce, panu Ing. Michalu Kuběnkovi, za odborné vedení, průběžnou kontrolu, cenné rady a trpělivost.

SOUHRN

Práce se zaměřuje na ekonomiku Spojených států amerických, její vývoj a postavení ve světové ekonomice. Dále se zabývá současným stavem světové ekonomiky a hospodářskou krizí, která na světové hospodářství a společnost dopadá. Shrnuje i postoje Spojených států k současným světovým konfliktům a jejich dopad na ekonomiku USA.

KLÍČOVÁ SLOVA

Spojené státy americké; světová ekonomika; ekonomická krize; světové konflikty; inflace; nezaměstnanost.

TITLE

The USA Economy

SUMMARY

This labour is focused on the United States of America economy, the economic development and position in the global economy. Further is aimed at a current world economy situation and global economic crisis affecting the world economy, and impact. This labour summarizes the position of the United States to current world conflicts and their impact on the U. S. economy.

KEYWORDS

The United States of America; world economy; economic crisis; world conflicts; inflation; unemployment.

OBSAH

SEZNAM GRAFŮ	7
SEZNAM TABULEK	7
ÚVOD	8
1 MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE	9
1.1 Hrubý domácí produkt	9
1.2 Inflace	10
1.3 Nezaměstnanost	11
1.3.1 Složky nezaměstnanosti	11
1.4 Obchodní bilance	12
1.5 Státní rozpočet	12
2 POLITICKÝ A EKONOMICKÝ VÝVOJ USA.....	14
2.1 USA do 1. světové války	14
2.2 Hospodářská politika a ekonomický vývoj ve 20. letech 20. století.....	16
2.3 Druhá světová válka a poválečný vývoj	20
2.4 Hospodářská politika a ekonomický vývoj v 60. a 70. letech 20. století.....	23
2.4.1 New Economics	23
2.4.2 Krize 70. let.....	24
2.5 Hospodářská politika a ekonomický vývoj 80. a 90. let 20. století	26
3 VÝKONNOST EKONOMIKY USA V 21. STOLETÍ.....	29
3.1 Charakteristika ekonomiky USA	29
3.2 Politická a ekonomická situace po 11. září 2001	30
3.3 Nová ekonomika	31
3.3.1 Struktura zahraničního obchodu USA	33
3.4 Politický a ekonomický vývoj roku 2008	34
3.4.1 Životní úroveň obyvatel	35
3.4.2 Hospodářský vývoj v roce 2008.....	35
3.4.3 Inflace v roce 2008.....	36
3.4.4 Zaměstnanost v roce 2008.....	37
3.4.5 Deficit běžného účtu v roce 2008.....	37
3.4.6 Rozpočtový deficit v roce 2008	38
4 EKONOMICKÁ KRIZE V USA	39
4.1 Příčiny krize	39
4.2 Průběh krize	41
4.3 Následky krize	43
5 POLITICKÝ A EKONOMICKÝ VLIV USA NA SVĚTOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ.....	44
5.1 Světová ekonomika.....	44
5.1.1 Struktura světové ekonomiky.....	44
5.1.2 Růst a rozvoj světové ekonomiky	46
5.2 Největší ekonomiky světa	46
5.3 HDP největších světových ekonomik	48
5.4 Inflace v největších ekonomikách světa	49
5.5 Světový obchod	51
6 POSTOJE USA K SOUČASNÝM SVĚTOVÝM KONFLIKTŮM.....	53
6.1 Válka v Afghánistánu	53
6.2 Válka v Iráku	54
7 ZHODNOCENÍ A VYHLÍDKY DO BUDOUCNA.....	55
ZÁVĚR.....	57
POUŽITÁ LITERATURA	58

SEZNAM GRAFŮ

Graf 2-1: Imigrace do USA dle jednotlivých desetiletí (miliony).....	14
Graf 2-2: Růst HDP za období 1920-1939 (v %).....	19
Graf 2-3: Nezaměstnanost v období 1920-1939 (v %).....	19
Graf 2-4: Inflace v období 1920-1939 (v %).....	19
Graf 2-5: Vybrané ekonomické ukazatele v období 1940-1960 (v %).....	22
Graf 2-6: Saldo rozpočtu v období 1940-1960 (v % HDP).....	22
Graf 2-7: Vybrané ekonomické ukazatele v období 1961-1980 (v %).....	25
Graf 2-8: Saldo rozpočtu v období 1961-1980 (v % HDP).....	25
Graf 2-9: Struktura HDP v USA v letech 1990-2008.....	28
Graf 3-10: Sektorová struktura zaměstnanosti v USA v roce 2005 (v procentech).....	31
Graf 3-11: Vybrané makroekonomické ukazatele 2000-2007 2000-2007 (v %).....	32
Graf 4-12: Počet prodaných nových domů v USA (v tis.).....	39
Graf 4-13: Prodejní cena nového rodinného domu v USA - medián (v tis. USA).....	40
Graf 4-14: Výpočet bubliny nových domů na trhu USA (v tis. USD).....	40
Graf 5-15: HDP na obyvatele v USD (v tis.).....	45
Graf 5-16: HDP největších ekonomik v roce 2007.....	47
Graf 5-17: Podíl vybraných ekonomik na světovém HDP v roce 2008 (v %).....	48
Graf 5-18: Meziroční růst reálného HDP vybraných ekonomik v letech 2007-2008 (v %).....	49
Graf 5-19: Inflace v USA a EU (%).....	51
Graf 5-20: Podíl největších ekonomik na světovém obchodu (2007).....	51
Graf 5-21: Obchodní bilance.....	52

SEZNAM TABULEK

Tabulka 2-1: Vybrané ekonomické ukazatele 1920-1929 (v %).....	17
Tabulka 2-2: Vybrané ekonomické ukazatele 1930-1939.....	18
Tabulka 2-3: Vybrané ekonomické ukazatele (1940-1945).....	20
Tabulka 2-4: Vybrané ekonomické ukazatele (1946-1952).....	21
Tabulka 2-5: Vybrané ekonomické ukazatele (1953-1960).....	22
Tabulka 2-6: Vybrané ekonomické ukazatele (1961-1968).....	23
Tabulka 2-7: Vybrané ekonomické ukazatele (1969-1974).....	24
Tabulka 2-8: Vybrané ekonomické ukazatele (1975-1980).....	25
Tabulka 2-9: Vybrané ekonomické ukazatele (1981-1988).....	26
Tabulka 2-10: Vybrané ekonomické ukazatele (1989-1992).....	27
Tabulka 2-11: Vybrané ekonomické ukazatele (1993-2000).....	27
Tabulka 2-12: Struktura HDP USA v letech 1950-2008.....	28
Tabulka 3-13: Vybrané makroekonomické ukazatele 2000-2007 (v %).....	32
Tabulka 3-14: Podíl USA na celosvětovém obchodě (v procentech).....	34
Tabulka 3-15: Podíl dovozu a vývozu na HDP (v %).....	34
Tabulka 3-16: Velikost ekonomického centra (2008).....	35
Tabulka 3-17: Úroveň HDP na obyvatele (v USD).....	35
Tabulka 5-18: Velikost světových ekonomických center v roce 2007.....	48
Tabulka 5-19: Meziroční růst reálného HDP vybraných ekonomik v letech 2007-2008.....	49
Tabulka 5-20: Inflace v USA a EU (%).....	50

ÚVOD

Téma ekonomika USA jsem pro svou bakalářskou práci zvolila vzhledem k aktuálnosti a k současné diskutovanosti této problematiky.

Cílem této práce je zhodnotit jednotlivé makroekonomické ukazatele Spojených států amerických a poskytnou ucelený přehled o ekonomickém vývoji této země a o jejím vlivu na světové hospodářství.

Práce bude sledovat základní národohospodářské agregáty USA, jako je inflace, nezaměstnanost, hrubý domácí produkt nebo saldo zahraniční bilance, neboť tyto agregáty tvoří celkový pohled na stav ekonomiky a na základě jejich analýzy můžeme sledovat směr vývoje ekonomiky v rámci hospodářského cyklu.

Práce bude koncipována jako komplexní charakteristika ekonomiky USA. V úvodu se bude zabývat hospodářským vývojem Spojených států amerických od počátku 19. století až po současnou podobu. Pozornost bude také věnována dnes velmi aktuální celosvětové hospodářské krizi. Vysvětlí zrození celé krize a s ní spojené problémy. V kontextu světové ekonomiky je neméně důležité vymezit i postavení Spojených států amerických ve světovém hospodářství. Další část se bude zabývat postojem USA k současným světovým konfliktům. Práci uzavírá celkové zhodnocení stavu a prognózy budoucího vývoje.

Stav ekonomiky Spojených států amerických a její vývoj je v současnosti aktuální i pro nás, pro občany České republiky, protože ovlivňuje naši přítomnost i budoucnost.

Informace budou čerpány z dostupné literatury a především z aktuálních a seriózních datových zdrojů internetu.

1 Makroekonomické ukazatele

Makroekonomické ukazatele jsou veličiny, pomocí kterých zjišťujeme výkonnost národního hospodářství jednotlivých zemí. Nejvýznamnějším ukazatelem je hrubý domácí produkt. O výkonnosti hospodářství vypovídají i další veličiny. Patří mezi ně míra nezaměstnanosti, míra inflace, vývoj obchodní a platební bilance nebo tempo růstu.

1.1 Hrubý domácí produkt

Ve všech zemích světa – od Jamajky po Japonsko a od Kuvajtu po Kubu – přežívají lidé a prosperují díky tomu, že se vyrábí zboží a poskytují se služby. Některé země svými službami či zbožím vynikají nad ostatními.

„Hrubý domácí produkt (HDP) (Gross Domestic Product – GDP) je pojem, jejž ekonomové užívají k popisu součtu veškerého zboží a služeb vytvořených v určité zemi v daném roce. Vyjádření hodnoty tohoto zboží a služeb pomocí amerického dolaru není samozřejmě jediný způsob, jak měřit početné a vzájemné odlišení světové ekonomiky, nicméně je to způsob, který nám nejspíše umožní změřit všechna ta jablka a pomeranče, fotbalové zápasy, televizní přijímače, filmy a vysokoškolská studia, tedy všechno to, co každá ekonomika vytváří.“¹

Portál Wikipedie.com popisuje tuto veličinu jako celkovou peněžní hodnotu statků a služeb vytvořenou za dané období na určitém území.

„Hrubý domácí produkt představuje souhrn hodnot přidaných zpracování ve všech odvětvích činností považovaných v systému účetnictví za produktivní. Jde o propočet v kupních cenách, za které jsou realizovány tržní výkony. U netržních služeb je přidaná hodnota vyjádřena jako souhrn náhrad zaměstnancům a spotřeby fixního kapitálu.“²

Produkt je toková veličina, která je udávána v penězích za určité období. Na rozdíl od bohatství, které představuje stav. Produktem se rozumí přírůstek bohatství.

„Domácí produkt lze vypočítat třemi způsoby – výrobkovou, výdajovou a důchodovou metodou. Každá metoda představuje jiný pohled na totéž. V HDP nejsou započítány služby,

¹ EPPING, R.Ch.: *Průvodce globální ekonomikou*. Praha: Portál, 2004. str 46.

² *Businessinfo.cz* [online]. 1997-2009 [cit. 2009-04-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/analyzy-statistiky/hlavni-makroekonomicke-ukazatele-cr/1000431/49089/#hdp>>.

kteřé lidé dělají mimo oficiální trh (například práce na zahradě, vaření, práce protislužbou), a také ilegální produkce (výroba a prodej drog nebo nepřiznané zisky).“³

1.2 Inflace

„V každé zemi se míra inflace zjišťuje sledováním spotřebního koše neboli souboru určitých druhů zboží a služeb, které byly vybrány tak, aby odrážely životní styl průměrného člověka. Spotřební koš se neustále aktualizuje (v průmyslových zemích v něm například v nedávné době přibyly počítače a internetové služby), aby bylo možné přesně zjišťovat, kolik stojí život v dané ekonomice. Ve Spojených státech amerických se tento údaj nazývá index spotřebitelských cen (consumer price index – CPI), zatímco ve Velké Británii se mluví o indexu maloobchodních cen (retail price index - RPI).“⁴

Podle Českého statistického úřadu inflace obecně znamená všeobecný růst cenové hladiny v čase. Statistické vyjadřování inflace vychází z měření čistých cenových změn pomocí indexů spotřebitelských cen. Cenové indexy poměřují úroveň ve dvou srovnávaných obdobích, přičemž váha, která je jednotlivým cenovým reprezentantům ve spotřebním koši přisouzena, odpovídá podílu daného druhu spotřeby, který zastupují, na celkové spotřebě domácností.

Inflace je obvykle definována jako procentuální růst cen vybraného spotřebního koše zboží a služeb v průběhu daného časového období. Jen zřídka se objevuje deflace, pokles cen, protože většina firem ceny velmi nerada snižuje.

Při prudkém rozvoji ekonomiky dochází k růstu inflace v okamžiku, kdy spotřebitelé a podniky začnou soutěžit o stále vzácnější zboží a služby.

„Projevy inflace jsou například vynucený růst úspor nebo existence nedostatkového zboží. Příznaky inflace nejsou omezeny jen na oblast růstu cen. Podněty k růstu cen mohou vycházet jak ze strany nabídky, tak ze strany poptávky. Rozlišujeme pak poptávkovou a nabídkovou inflaci.

Pozornost zasluhují další dva příznaky inflace a to její intenzita a doba jejího trvání. Intenzita znamená, že inflace se z počátku skrytě plíží (plíživá inflace), aby se potom velice rychle dostala do svého maxima. Rychlost tvoří jeden z prvků, které vysvětlují, jak je inflace vnímána ekonomickými subjekty. Rychlost je pocítována silněji než inflace trvající delší čas.

³ Wikipedia.com [online]. 2005 [cit. 2009-04-09]. Dostupný z WWW: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/HDP>>.

⁴ EPPING, R.Ch.: *Průvodce globální ekonomikou*. Praha: Portál, 2004. str. 52.

Co se týče trvání inflace, může jít o rychlý vzestup cen nebo v jiných případech je vzestup cen daleko delší. Je sice pomalejší, ale zato déle trvá.“⁵

1.3 Nezaměstnanost

Za nezaměstnaného se v ekonomické teorii považuje osoba schopná pracovat, která však nemůže najít placené zaměstnání.

„Míra registrované nezaměstnanosti je podle původní metodiky počítána jako podíl, kde je v čitateli počet neumístěných uchazečů o zaměstnání registrovaných na úřadech práce k poslednímu dni sledovaného období a ve jmenovateli pracovní síla.

Obecná míra nezaměstnanosti je počítána jako podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech).“⁶

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti je založena na počtu nezaměstnaných, kteří si hledají zaměstnání déle než 1 rok.

1.3.1 Složky nezaměstnanosti

„Nezaměstnanost může být rozlišována jako:

- dobrovolná – osoba setrvává dobrovolně nezaměstnaná a není ochotna přijmout práci za nabízenou mzdu (nezahrnuje se do statistik nezaměstnaných),
- frikční (dočasná) – osoba přeruší práci na chvíli, než si najde novou, je nezaměstnána,
- sezónní – souvisí s ročním obdobím,
- cyklická – souvisí s průběhem hospodářského cyklu; v době, kdy se ekonomika nachází v hospodářské depresi, je zaměstnáno méně lidí než v době konjunktury,
- systémová (strukturální) – nezaměstnaný skutečně nemůže najít práci ve svém oboru, souvisí s nesouladem nabídky práce a poptávky po práci,
- dlouhodobá – nezaměstnaný nemá práci na déle než na 1 rok.“⁷

⁵ *Wikipedia.com* [online]. 2005 [cit. 2009-04-09]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Inflace>>.

⁶ *Businessinfo.cz* [online]. 1997-2009 [cit. 2009-04-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/analyzy-statistiky/hlavni-makroekonomicke-ukazatele-cr/1000431/49089/#hdp>>.

⁷ *Wikipedia.com* [online]. 2005 [cit. 2009-04-09]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Nezam%C4%9Bstnanost>>.

1.4 Obchodní bilance

Obchodní bilance představuje rozdíl mezi vývozem a dovozem zboží mezi domácí ekonomikou a zahraničím. Je to část běžného účtu platební bilance.

Nejužší ukazatel obchodu určité země, zbožně obchodní bilance, zaznamenává všechno hmotné zboží.

Každý stát musí sledovat toky zboží, služeb a plateb směrem do země i ze země. Na konci daného období všechno sečte a zjistí, jak je na tom v oblasti mezinárodního obchodu a investic.

„V dnešním technicky vyspělém světě je však o mnoho důležitější sledovat úhrnný obchod - tedy obchod zahrnující i služby, jako je turistika nebo výroba filmů. Když se tedy do celkového obrazu zahrnou i služby, mluvíme o běžném účtu neboli kontokorentu.

Celková obchodní bilance státu ukazuje, které státy patřily v daném období mezi ziskové obchodníky – neboť se jim podařilo dosáhnout obchodního přebytku – a které země se chovaly marnotratně a utratily v cizině více peněz než vydělaly. Tato informace má značný vliv na měnu daného státu. Země, které dosáhnou přebytku, často využívají takto získané peníze k zahraničním investicím nebo peníze uloží jako devizovou rezervu do centrální banky.“⁸

Žádný stát nemůže hospodařit s deficitem celkové obchodní bilance do nekonečna. Většinou platí, že v takové zemi dochází k poklesu hodnoty její měny v důsledku toho, že nakupuje stále víc zahraničních peněz, aby jimi zaplatila dovozy.

„Nejširší ukazatel obchodu určitého státu se nazývá platební bilance. Ta zahrnuje nejen zboží a služby, ale také všechny platby z účtu čistého jmění. Slovo „bilance“ se v tomto názvu objevuje z toho důvodu, že všechny platby na tento účet i z něj se teoreticky na konci roku sčítají. Každý banán, každý automobil, každá investice – v zásadě každá platba, jež překračuje hranice státu – to vše je zahrnuto v této souhrnné evidenci mezinárodního obchodu a investic.“⁹

1.5 Státní rozpočet

„Státní rozpočet je plán finančního hospodaření státu, obvykle na jeden rok. Má formu zákona, který navrhuje vláda a schvaluje parlament. Státní rozpočet obsahuje odhad příjmů

⁸ EPPING, R.Ch.: *Průvodce globální ekonomikou*. Praha: Portál, 2004. str 29.

⁹ EPPING, R.Ch.: *Průvodce globální ekonomikou*. Praha: Portál, 2004. str 30.

z různých zdrojů a rozdělení výdajů do různých kapitol. Jakmile je rozpočet schválen, je využití prostředků jednotlivých kapitol v kompetenci vlády, ministerstev a dalších institucí.¹⁰

„Rozpočet je soustava veřejných rozpočtů, které představují tvorbu a použití centralizovaných peněžních fondů vládou včetně veřejné správy na místních úrovních za určité období.

Rozpočtové příjmy jsou:

- nenávratné (daňové, nedaňové),
- návratné (emise dluhopisů, bankovní úvěry).

Rozpočtové výdaje jsou:

- transferové platby domácnostem,
- vládní nákupy v podobě financování běžných i investičních výdajů ve školství a zdravotnictví,
- transferové platby podnikům v podobě subvencí,
- vyplacený úrok z veřejného dluhu.¹¹

Rozpočet může být aktivní nebo pasivní. Pokud příjmy převyšují výdaje, vznikne rozpočtový přebytek. V opačném případě dochází k rozpočtovému deficitu. Schodkový (deficitní) rozpočet má za důsledek ztrátu efektivnosti zdanění, nahrazování kapitálu veřejným dluhem, zvyšování inflace nebo deformaci importu v důsledku zahraniční zadluženosti. Rozpočtový deficit je financován výpůjčkami zpravidla v podobě dluhopisů vlád. Tyto dluhopisy jsou nakupovány domácími nebo zahraničními subjekty.

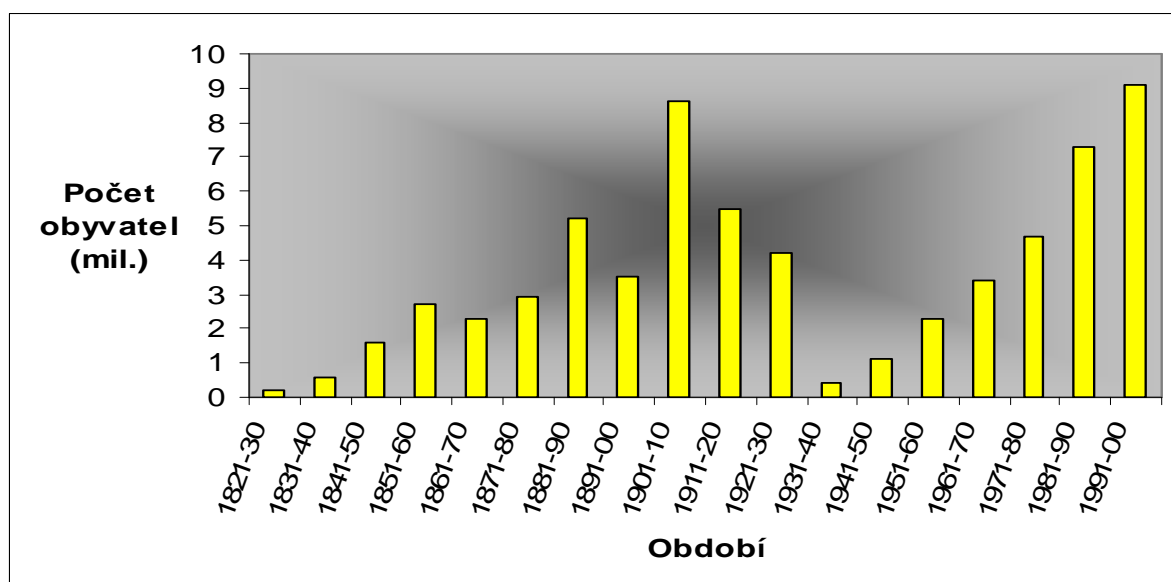
¹⁰ *Wikipedia.com* [online]. 2005 [cit. 2009-04-09]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Nezam%C4%9Bstnanost>>.

¹¹ *Finance.cz* [online]. 2000-2009 [cit. 2009-04-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/ekonomika/informace/ekonomika/verejne-finance/>>.

2 Politický a ekonomický vývoj USA

2.1 USA do 1. světové války

Ve Spojených státech došlo v 19. století k velmi rychlému rozvoji a stala se z nich světová supervelmoc. Mezi lety 1790 a 1870 se desetkrát zvýšil počet obyvatel. Již v roce 1915 překročil počet obyvatel hranici 100 milionů. Hlavním faktorem růstu obyvatel byl domácí přirozený přírůstek. Podíl obyvatel původně narozených v zahraničí nikdy nepřesáhl jednu šestinu z celkového počtu obyvatel, a to i přes velmi liberální přistěhovaleckou politiku, která byla ve Spojených státech praktikována až do 1. světové války. USA jsou však zemí přistěhovalců. Především v období před 1. světovou válkou přicházelo každoročně kolem milionu imigrantů, jak je vidět z následujícího grafu.

Graf 2-1: Imigrace do USA dle jednotlivých desetiletí (miliony)

Zdroj: Žídek, L. Dějiny světového hospodářství, str. 183

Americké bohatství a příjmy začaly růst rychleji a z Ameriky se během jednoho století stala skutečná velmoc.

Objem průmyslové výroby vzrostl mezi lety 1869 a 1913 osmkrát. Za důsledek lze považovat obrovský nárůst amerického průmyslového potenciálu v průběhu celého 19. století.

Vzestup HDP byl zpomalen krizí v 90. letech 19. století, kdy nezaměstnanost vzrostla ze 3 % v roce 1892 na 18,4 % v roce 1894. Následný pokles probíhal poměrně pomalu a ještě v roce 1899 činila míra nezaměstnanosti 6,5 %. Cenová hladina zůstala po celé období stabilní. Podíl státu v hospodářství byl téměř zanedbatelný. Zahraniční obchod v daném období zaznamenal růst. Větší růst byl, v důsledku poměrně významné ochrany domácího trhu,

zaznamenán u vývozu než dovozu. Export se zvýšil v letech 1860-1914 sedmkrát (z 334 milionů dolarů na 2365 milionů). Dovoz se ve stejném období zvýšil v důsledku ochrany domácího trhu jen asi pětkrát (z 356 milionů dolarů na 1896 milionů). První opravdu zásadnější snížení celních sazeb od občanské války nastalo až v roce 1913, kdy byl přijat Underwoodský Simmons celní zákon a průměrná cla se snížila o 11 %. Přes rychlý ekonomický růst zůstávaly Spojené státy po celé 19. století převážně zemí orientovanou na zemědělství.

Důvodů ekonomického hospodářského růstu bylo několik. Zvyšování počtu obyvatel bylo způsobeno migrací i přirozeným přírůstkem. Vzrostl také objem kapitálu v zemi, k čemuž přispěl i příliv kapitálu ze zahraničí. Tento kapitál pocházející zejména z Francie a Británie směřoval do soukromého sektoru. S jeho pomocí se například vybuďovala síť železnic. Ve stejné době působily i faktory vedoucí k vyšší efektivitě. Tento směr pozitivně ovlivnila rozsáhlost vnitřního amerického trhu, která umožňovala rozvoj specializace, výroby ve velkých sériích a tím i zvýšení výnosů z rozsahu. Nutností však bylo vybudovat dopravní infrastrukturu. O tu se postaraly především státy a města ve spolupráci se soukromým sektorem (jen zřídka ústřední federální orgány) v rámci programu tzv. „vnitřního zvelebování“. Hlavní náplní programu se stala stavba silnic a kanálů. Železnice se stávala dominantním dopravním prostředkem. Spojené státy byly v tomto směru nejprve závislé na britské technologii, zařízení i kapitálu. Američané dokázali tuto technologii v průběhu doby využít lépe než Britové. Růst železnice měl kromě dopravního i stimulační aspekt. Rozvíjel totiž další průmyslová odvětví, hlavně železářství a ocelářství. Američanům se také efektivně dařilo zavádět do výroby další moderní technologie a stroje a to jak v zemědělství, tak v průmyslu. Hlavní příčinou byl relativní nedostatek pracovní síly a s ním spojené vysoké mzdy. Tehdejší americkou vyspělost potvrzuje i to, že v roce 1888 měl New York více telefonních linek než celá Velká Británie a v roce 1900 již domácnostem patřilo 100 000 fotografických aparátů Eastman Kodak. Počet automobilů se v období let 1900-1910 zvýšil z 8 000 na 458 000.

Předchozí faktory vedly ke zvyšování objemu výrobních faktorů i ke specializaci a vzestupu produktivity. Tyto skutečnosti nemalou měrou přispěly k tomu, že posledních třicet let 19. století bylo pro USA zvláště úspěšným obdobím. Amerika se již na konci 19. století stala hospodářsky nejsilnější zemí. Silný nárůst se nezastavil ani v dalším století.

Za negativum byly v té době považovány snahy zvětšení podniků, které vedly k monopolizaci a kartelizaci ekonomiky. Z tohoto důvodu byly přijaty první zákony proti monopolům.

2.2 Hospodářská politika a ekonomický vývoj ve 20. letech 20. století

Americké hospodářství zaznamenalo během 20. let výrazné změny. Na prezidentském postu se postupně vystříдалa trojice republikánských prezidentů – Warren G. Harding (1921-1923), Calvin Coolidge (1923–1929) a Herbert Hoover (1929–1933).

„Američané vstoupily do války v dubnu 1917 po boku Dohody¹², což se ukázalo jako klíčový moment pro následující porážku Německa. Americké ztráty dosáhly 112 tisíc mrtvých, z nichž více než polovina zemřela v důsledku nemoci.“¹³

Problémem, který přetrvával, byla segregace.¹⁴ Zákon z roku 1921 drasticky omezil roční možné přírůstky přistěhovalců a následné zákony tento trend ještě více podpořily. Další zákon z roku 1929 zastavil masovou migraci úplně. Ještě v roce 1900 přišlo 11,6 přistěhovalce na 1000 obyvatel, ve 40. letech se tento ukazatel snížil na 0,4.

„Hospodářsky vyšly Spojené státy ze světové války posíleny. V roce 1920 se v USA vytvářelo 47 % světové průmyslové výroby. Po zotavení se z recese na počátku 20. let byla celá tato dekáda pro Američany velmi příznivá, snad kromě let 1925 a 1926, kdy došlo k mírné recesi. Produkce se mezi lety 1923-1929 zdvojnásobila, a to při velmi nízké nezaměstnanosti.“¹⁵

Hrubý příjem na osobu vzrostl v rozmezí let 1923-1929 o 13 % a hrubý národní produkt na hlavu se zvýšil o 30 %. Američané si dále drželi své silné postavení. Především v druhé polovině 20. let masivně dováželi kapitál a suroviny.

Mezi hlavní příčiny amerických úspěchů patřil růst produktivity práce.¹⁶ Ten byl podmíněn změnami ve výrobě. Jednou z převratných změn bylo masivní nasazení montážních pásů. Dále byla provedena celková reorganizace produkce, spojená se zaváděním nových manažerských metod práce a se změnami v oblasti řízení.¹⁷ Silný nárůst produktivity práce byl umožněn vyšší mírou specializace v ekonomice. Tím došlo i k poklesu cen. Díky těmto

¹² Dohoda byla utvořena ze států Francie, Velké Británie a Ruska, později se přidali Itálie, Belgie, Srbsko, Japonsko, Rumunsko, Portugalsko, USA, Řecko a Čína.

¹³ ŽÍDEK, L.: *Dějiny světového hospodářství*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. str. 186.

¹⁴ Oddělování různých skupin lidí podle různých subjektivních a dalších kritérií (náboženská, sexuální, sociální).

¹⁵ ŽÍDEK, L.: *Dějiny světového hospodářství*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. str. 187.

¹⁶ V letech 1923-1929 došlo k 32% zvýšení produktivity ve výrobě, 18% u železnic a 15% v zemědělství (Lewis, 1950).

¹⁷ Došlo k oddělení vlastnictví od řízení.

skutečností mohly růst reálné mzdy, což následně vyvolalo spotřebitelský boom. Začaly se šířit moderní technologie jako ledničky, vysavače či rádia. V roce 1923 vysílalo v USA přes 500 stanic a do roku 1930 mělo 40 % Američanů rozhlasový přijímač.

Tabulka 2-1: Vybrané ekonomické ukazatele 1920-1929 (v %)

Ukazatele	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Růst HDP	-0,9	-2,3	5,6	13,2	3,1	2,3	6,5	1,0	1,1	6,0
Nezaměstnanost	5,2	11,7	6,7	2,4	5,0	3,2	1,8	3,3	4,2	3,3
Inflace	13,9	-14,7	-5,5	2,8	-1,2	1,8	0,4	-2,4	0,8	0,3

Zdroj: U. S. Census Bureau 1975, Economic Report of the President 2007

Americký rozvoj se také odrazil u automobilového průmyslu. Ve 20. letech připadalo na jeden automobil 5 Američanů. Této úrovni se Spojenému království podařilo dosáhnout až ve čtyřicátých letech a zbytku Evropy až o desetiletí později. Na počátku roku 1914 bylo v USA registrováno 1 258 062 automobilů a vyrobilo se 569 054 kusů. V roce 1929 se zvýšila roční výroba na 5 621 715 a na silnicích již jezdilo 26 501 443 automobilů, tj. pět šestin světové produkce. Na tomto vzestupu se vysoce podílela masová výroba – v polovině 20. let vyrobil Ford již 15 milionů kusů Modelu T a cena automobilu klesla z 950 dolarů v roce 1909 na 260 dolarů. Automobilismus se stal zdrojem dalších změn. Pro další rozvíjení automobilového průmyslu je potřeba množství dalších komodit od gumy, skla, elektrické energie až k benzínovým pumpám a k novým silnicím. Vše se navíc umocňovalo novým stylem v obchodování, když byli sami výrobci (ne banky) poprvé v historii ochotni poskytovat půjčky na nákup zboží. Rozvoj automobilismu zapříčinil stěhování obyvatel do okrajových částí měst. To vedlo k vyprazdňování center měst, což zase vyvolávalo stahování chudších vrstev právě do těchto míst.

„K velkým problémům směřoval i vývoj na burze. Burza prodělávala ve druhé polovině dekády silný boom. Tento boom byl spekulativní – ceny akcií neodrážely očekávané budoucí výnosy z jejich držení, ale spíše spekulaci, že ceny cenných papírů dále porostou. Tyto prognózy se plnily a od roku 1925 docházelo každoročně k silnému vzestupu cen. 1. ledna 1925 byla tržní cena akcií kótovaných na New Yorkské burze 27 miliard dolarů, zatímco 1. ledna 1929 to bylo již 67,5 miliard dolarů. Během 4 let tak došlo k nárůstu o 250 %. Podobně se vyvíjel i Dow Jonesův index, který se ze 191 bodů na počátku roku 1928 zvýšil

na 300 bodů v prosinci téhož roku a na 381 bodů v září roku následujícího, jinými slovy došlo ke zdvojnásobení během dvou let.“¹⁸

Investoři nadrželi akcie jako výraz vlastnictví, ale pouze pro spekulativní účely. Problémem se stal i nákup akcií. Investoři si mohli půjčovat od bank peníze pouze s tím, že za ně bude ručeno opět akciemi. Tento cyklus probíhal neustále dokola a dobře fungoval až do krachu na burze, který pak následně vyvolal obrovské problémy v bankovním sektoru.

Krach nakonec nastal v tzv. Černý pátek 24. října 1929. To, že k němu došlo, bylo pouze jedním z projevů nezdravých tendencí amerického hospodářství. Velká hospodářská krize byla jedinečnou délkou trvání i svým rozsahem.

„Dna hospodářského poklesu dosáhla americká ekonomika v roce 1933, kdy se bez práce ocitlo více než 12 milionů Američanů, což odpovídalo téměř čtvrtině ekonomicky aktivního obyvatelstva. Reálný produkt poklesl během let 1929-1933 o více jak třetinu. Hrubé investice se ve stejném období propadly na jednu desetinu původní hodnoty. V letech 1931-1932 vyhlásilo v důsledku finanční krize úpadek celkem 5 096 bank a o rok později přestal americký bankovní systém fungovat téměř úplně.“¹⁹

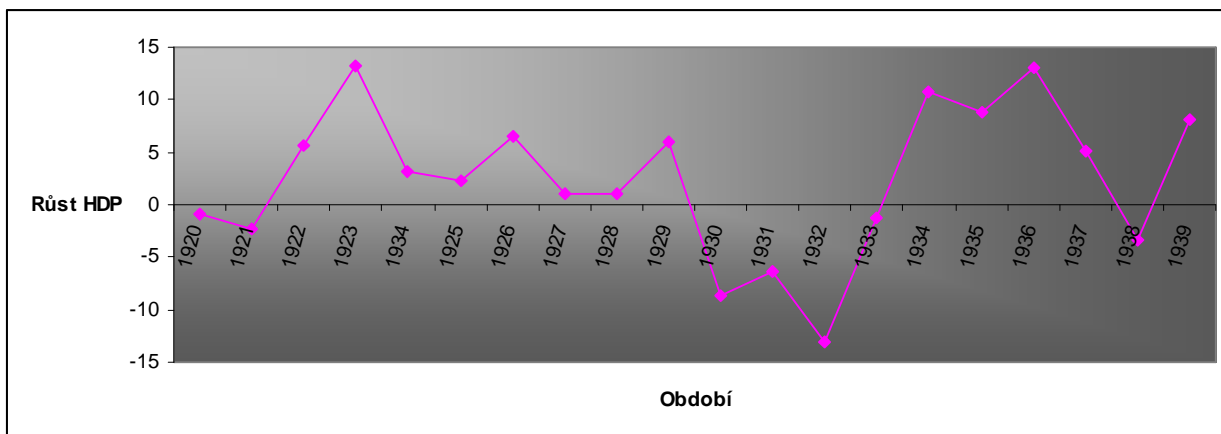
Tabulka 2-2: Vybrané ekonomické ukazatele 1930-1939

Ukazatele	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Růst HDP	-8,6	-6,4	-13,0	-1,3	10,8	8,9	13,0	5,1	-3,4	8,1
Nezaměstnanost	8,7	15,9	23,6	24,9	21,7	20,1	16,9	14,3	19,0	17,2
Inflace (%)	-3,7	-10,3	-11,8	-2,7	5,6	2,0	1,2	4,3	-3,0	-0,9
Saldo rozpočtu (% HDP)	0,8	-0,6	-4,1	-4,5	-5,5	-4,0	-5,5	-2,5	-0,1	-3,2
Federální výdaje (% HDP)	3,4	4,3	6,9	8,0	10,7	9,2	10,5	8,6	7,7	10,3
Hrubé investice (Δ %)	-33,3	-37,2	-69,8	47,5	80,5	85,1	28,2	24,9	33,9	28,6

Zdroj: U. S. Census Bureau 1975, Economic Report of the President 2007

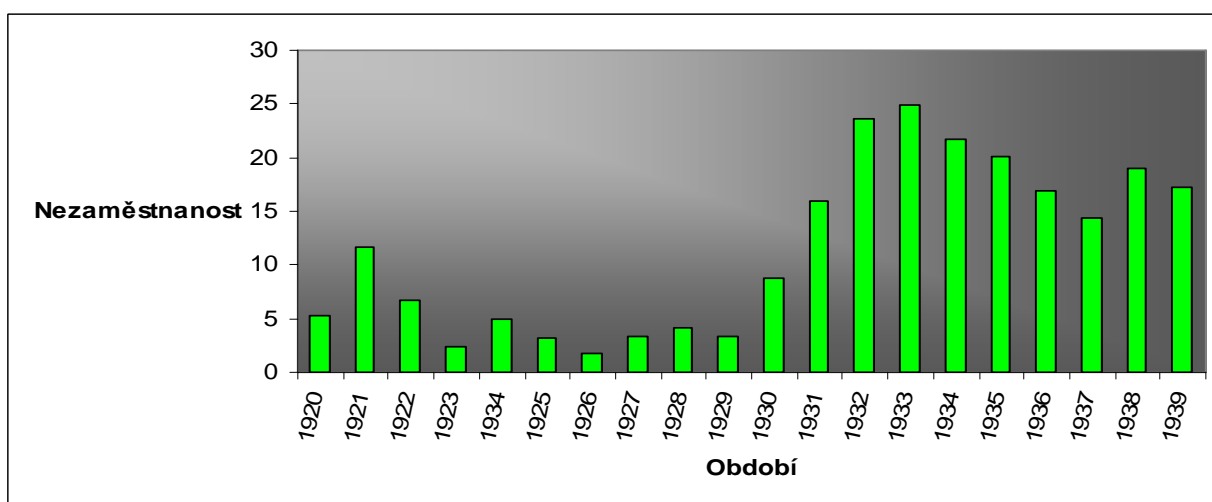
¹⁸ ŽÍDEK, L. *Dějiny světového hospodářství*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. str. 188.

¹⁹ TOMESŠ, Z. a kol. *Hospodářská politika 1900 – 2007*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 42.

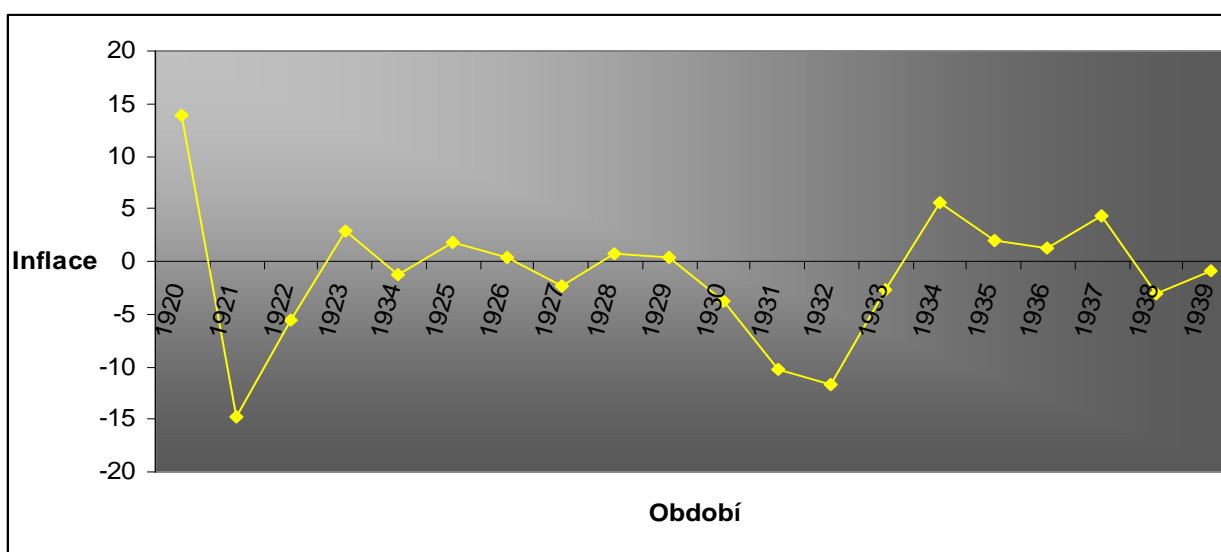
Graf 2-2: Růst HDP za období 1920-1939 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 2-3: Nezaměstnanost v období 1920-1939 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 2-4: Inflace v období 1920-1939 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování

Po Hooverově volebním neúspěchu se v březnu 1933 ujal funkce prezidenta USA Franklin Delano Roosevelt (1933-1945).

Hospodářství USA se prudce propadlo a krize trvala až do vypuknutí 2. světové války. Americká vláda v průběhu války masivně zvýšila svoje příjmy (daně) i výdaje a také se výrazným způsobem zadlužila. Došlo k výraznému nárůstu zdanění, které se již nikdy v dalším období nesnížilo.

2.3 Druhá světová válka a poválečný vývoj

„Když v září roku 1939 vstoupila Evropa do války, bylo ve Spojených státech stále přibližně 9,5 milionů nezaměstnaných. Po zkušenostech z první světové války vyhlásily USA nejprve neutralitu, ale po útoku na Pearl Harbor (1941) vstoupily i ony do celosvětového konfliktu. Během války razantně vzrostla míra státních zásahů do ekonomiky.

Tabulka 2-3: Vybrané ekonomické ukazatele (1940-1945)

Ukazatele	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Růst HDP (%)	8,8	17,1	18,5	16,4	8,1	-1,1
Nezaměstnanost (%)	14,6	9,9	7,8	5,4	2,3	2,6
Inflace (%)	1,1	6,6	7,8	5,4	2,3	2,6
Saldo rozpočtu (% HDP)	-3,0	-4,4	-14,3	-30,3	-22,8	-21,5
Federální výdaje (% HDP)	9,8	12,0	24,4	43,6	43,7	41,9
Výdaje na obranu (% HDP)	1,7	5,6	17,8	37,0	37,8	37,5
Federální dluh (% HPD)	52,4	50,4	54,9	79,1	97,6	117,5

Zdroj: Tomeš, Z.: Hospodářská politika, str. 48

„Po Rooseveltově smrti nastoupil do prezidentské funkce Harry S. Truman (1946-1953). Nový prezident hodlal pokračovat ve stopách svého předchůdce a podporovat státní aktivitu v hospodářském procesu.“²⁰

Spojené státy se staly po druhé světové válce absolutním politickým a ekonomickým gigantem. Ještě počátkem 50. let tvořila americká ekonomika třetinu světového HDP, 16 % světového vývozu a 60 % průmyslové výroby.

²⁰ TOMEŠ, Z. a kol.: *Hospodářská politika 1900 – 2007*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 49.

Američané využili toho, že válkou nebyli fyzicky zasaženi. Mohlo dojít k dalšímu upevnění postavení ve většině průmyslových oborů i v zemědělství. Výrazným rozvojem si prošel i sektor služeb.

Inflační tendence se staly hlavním problémem poválečné americké situace. V průběhu války byly brzděny pomocí kontroly cen, která byla záhy v roce 1946 odstraněna. V následujícím roce došlo ke zvýšení cen o 10,9 %.

V hospodářské politice se začala projevovat vůle po vyšší míře zásahů státu. Hospodářské výsledky v prvních letech po skončení války byly extrémně kolísavé. Nejprve během let 1945 až 1947 upadla americká ekonomika do recese. Hlavní příčinou byl přechod k mírové výrobě - konverze zbrojní výroby. Následný vzestup v roce 1948 zapříčinily vysoké investice a to především do výrobní sféry, výstavby bytů nebo do infrastruktury.

Tabulka 2-4: Vybrané ekonomické ukazatele (1946-1952)

Ukazatele	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Růst HDP (%)	-11,0	-0,9	4,4	-0,5	8,7	7,7	3,8
Nezaměstnanost (%)	3,9	3,9	3,8	5,9	5,3	3,3	3,0
Inflace (%)	12,0	10,9	5,6	-0,2	1,1	7,2	1,7
Saldo rozpočtu (% HDP)	-7,2	1,7	4,6	0,2	-1,2	1,9	-0,4

Zdroj: Tomeš, Z.: Hospodářská politika, str.49

Dwight Eisenhower (1953-1961) ukončil dvacetiletou vládu demokratických prezidentů. Eisenhowerův program „Dynamický konzervatismus“ měl Spojeným státům vytvářet příznivé rámcové podmínky pro individuální hospodářskou činnost. Tím měl na mysli rovnoměrný ekonomický růst, omezování inflace a ochranu jednotlivce i rodiny před hospodářskými riziky.

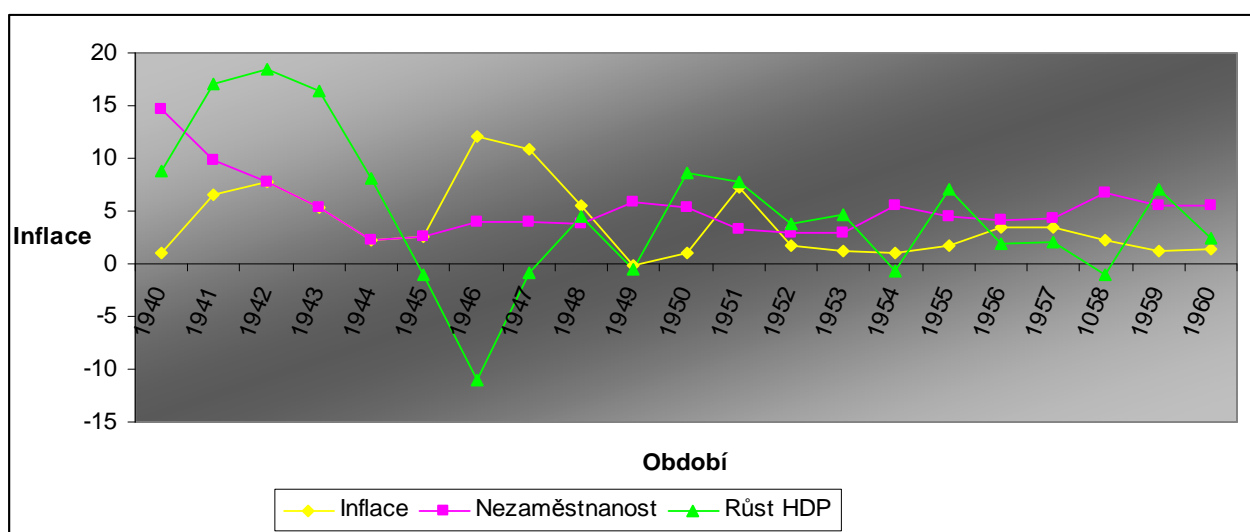
„Hospodářské výsledky Eisenhowerovy vlády lze považovat za poměrně úspěšné. Ekonomický růst dosahoval v průměru 3 % ročně a inflace se udržovala na nízké úrovni. Oproti původnímu záměru se podíl vládních výdajů na HDP podařilo snižovat pouze v první polovině 50. let. Nová vlna zbrojení na konci dekády spotřebovala více než 50 % federálních financí a zabránila výraznějšímu omezení vlivu vlády na americké hospodářství.“²¹

²¹ TOMEŠ, Z. a kol.: *Hospodářská politika 1900 – 2007*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 51.

Tabulka 2-5: Vybrané ekonomické ukazatele (1953-1960)

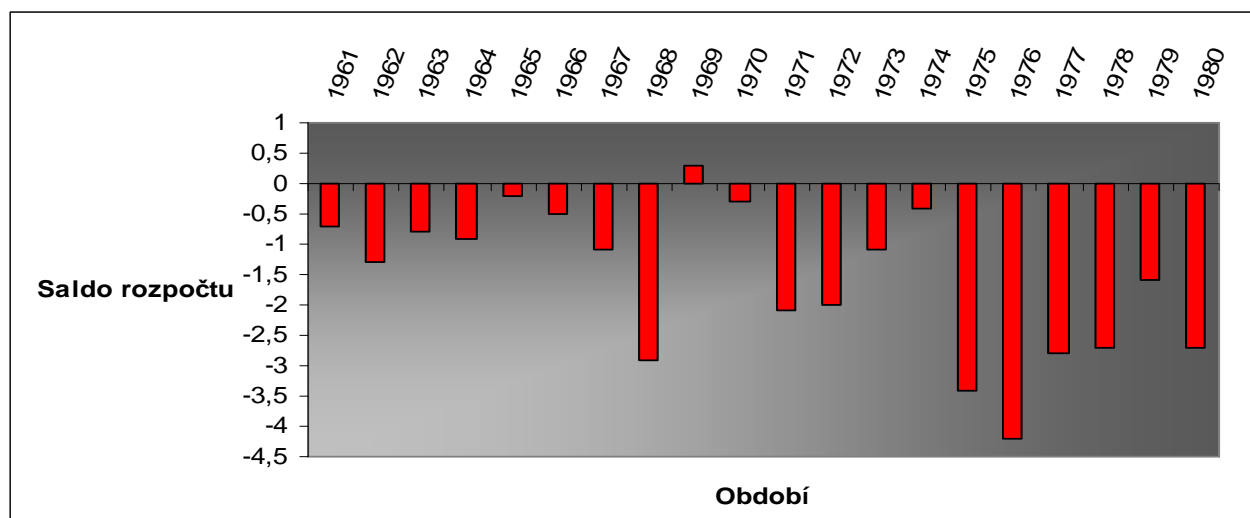
Ukazatele	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Růst HDP	4,6	-0,7	7,1	1,9	2,0	-1,0	7,1	2,5
Nezaměstnanost	2,9	5,5	4,4	4,1	4,3	6,8	5,5	5,5
Inflace	1,2	1,0	1,8	3,4	3,4	2,3	1,2	1,4
Saldo rozpočtu	-1,8	-0,3	-0,7	0,9	0,7	-0,6	-2,6	0,0

Zdroj: Žídek, L.: Dějiny světového hospodářství, str. 199

Graf 2-5: Vybrané ekonomické ukazatele v období 1940-1960 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 2-6: Saldo rozpočtu v období 1940-1960 (v % HDP)

Zdroj: vlastní zpracování

2.4 Hospodářská politika a ekonomický vývoj v 60. a 70. letech 20. století

2.4.1 New Economics

Nově zvolený prezident John F. Kennedy (1961-1963) přinesl do Bílého domu nový hospodářsko-politický styl „New Economics“. Tento směr se rázně postavil proti konzervativní zásadě vždy vyrovnaného rozpočtu. Deficit rozpočtu byl tolerován, pokud se ekonomika nachází pod úrovní plné zaměstnanosti.

Kennedy posílal státní prostředky především do oblasti národní obrany, na vesmírný program Apollo, výstavbu veřejně prospěšných staveb, dočasné zvýšení dávek v nezaměstnanosti nebo na podporu bytové výstavby a obnovu měst.

Plánovaného snížení daňového zatížení se nedočkal. V roce 1963 zemřel při atentátu v texaském Dallasu. Prezidentem se stal dosavadní viceprezident Lyndon Johnson (1963-1968). Johnson pokračoval v započatém díle. Došlo ke schválení Zákona o snížení daní (1964) a byly schváleny investiční daňové úlevy, které měly podporou investičních aktivit stimulovat agregátní poptávku.

„Zvýšené vládní výdaje, snížení daňového zatížení a uvolněnou monetární politiku lze považovat za důvody vedoucí k dlouhotrvající konjunktúře spojené s klesající nezaměstnaností.“²²

Poté, co se americké vojenské síly zapojily do vietnamského konfliktu (1965-1975), začaly se objevovat problémy s narůstající inflací.

Tabulka 2-6: Vybrané ekonomické ukazatele (1961-1968)

Ukazatele	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
Růst HDP (%)	2,3	6,1	4,4	5,8	6,4	6,5	2,5	4,8
Nezaměstnanost (%)	6,7	6,5	5,7	5,2	4,5	3,8	3,8	3,6
Inflace (%)	1,1	1,4	1,1	1,5	1,8	2,8	3,1	4,3
Saldo rozpočtu (% HDP)	-0,7	-1,3	-0,8	-0,9	-0,2	-0,5	-1,1	-2,9
Federální výdaje (% HDP)	18,4	18,8	18,6	18,5	17,2	17,8	19,4	20,5

Zdroj: Židek, L.: Dějiny světového hospodářství, str. 199, Tomeš, Z., Hospodářská politika, str. 53

²² TOMEŠ, Z. a kol.: *Hospodářská politika 1900 – 2007*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 53.

2.4.2 Krize 70. let

Hlavním důvodem zvolení prezidenta Richarda M. Nixona (1969-1974) byla neutěšená situace na domácí i zahraniční scéně. V předvolební kampani slíbil dosažení „důstojného míru“ ve vietnamském konfliktu, vyřešení narůstající inflace a státního deficitu.

Zavedená restriktivní politika byla v boji s inflací neúspěšná a způsobila recesi v roce 1970. Spojené státy se poprvé setkaly se stagflací²³.

Negativní hospodářský vývoj přiměl Nixona přijmout v srpnu 1971 program New Economic Policy, který v praxi znamenal devadesátidenní zmrazení většiny mezd a cen, přijetí daňových úlev a investičních nabídek, uvalení dodatečné daně 10 % na importované zboží, devalvaci a zrušení směnitelnosti dolaru za zlato.

Tabulka 2-7: Vybrané ekonomické ukazatele (1969-1974)

Ukazatele	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Růst HDP (%)	3,1	0,2	3,4	5,3	5,8	-0,5
Nezaměstnanost (%)	3,5	4,9	5,9	5,6	4,9	5,6
Inflace (%)	5,0	5,3	5,0	4,3	5,6	9,0
Saldo rozpočtu (% HDP)	0,3	-0,3	-2,1	-2,0	-1,1	-0,4
Výdaje na obranu (% HDP)	8,7	8,1	7,3	6,7	5,9	5,5

Zdroj: Tomeš, Z.: Hospodářská politika, str. 55

Kvůli aféře „Watergate“²⁴ opustil Nixon v roce 1974 prezidentský úřad a nahradil ho Gerald R. Ford (1974-1977). Konzervativně smýšlející Ford se pokoušel zabránit růstu inflace pomocí fiskální restriktce a dobrovolných cenových omezení. Místo přímé cenové regulace dal přednost kampani, která vyzvala občany k dobrovolným úsporám.

Ekonomika USA se dostala do největší recese od 30. let. Lišila se jen neustále rostoucí cenovou hladinou. Hospodářství opět postihla stagflace, proto se vláda rozhodla pro daňové úlevy.

V prezidentských volbách v roce 1976 zvítězil demokratický kandidát Jimmy Carter (1977-1981). Ani jeho vláda nedokázala úspěšně vyřešit hospodářské problémy USA. Carter

²³ Stagflace je kombinace vysoké inflace a stagnace ekonomiky. Dochází k ní, když se vláda snaží snížit míru nezaměstnanosti pod její přirozenou úroveň, což má za následek jen zvýšení inflace. Vláda na cíl snížení nezaměstnanosti rezignuje až v době, kdy je vysoká inflace a zároveň vysoká nezaměstnanost.

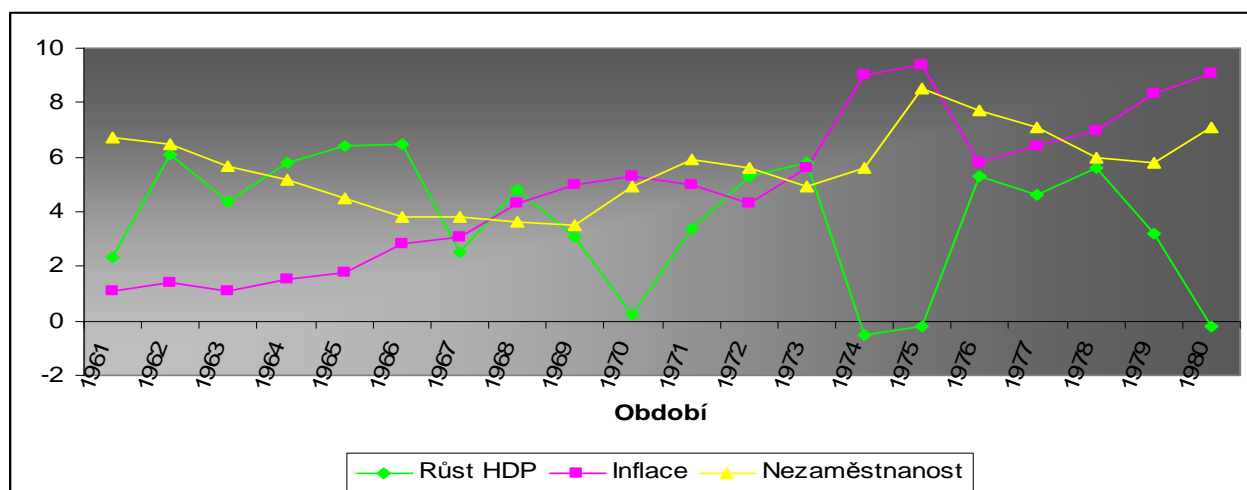
²⁴ Do sídla Demokratické strany v komplexu Watergate ve Washingtonu, D.C. násilně vnikli pracovníci aparátu prezidenta Nixona, aby do budovy umístily odposlechy.

prosadil dva výdajové balíčky, ve kterých byly navýšeny vládní výdaje na politiku zaměstnanosti a také rozšířeny daňové úlevy. Přesto, že se nezaměstnanost snížila během dvou let o 5,8 %, k ekonomickému růstu nedošlo.

Tabulka 2-8: Vybrané ekonomické ukazatele (1975-1980)

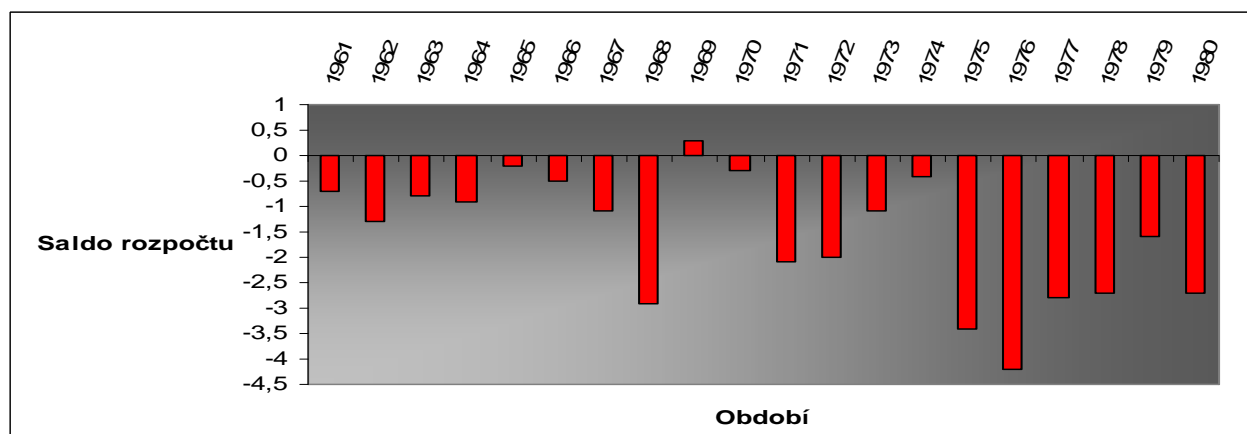
Ukazatele	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Růst HDP (%)	-0,2	5,3	4,6	5,6	3,2	-0,2
Nezaměstnanost (%)	8,5	7,7	7,1	6,0	5,8	7,1
Inflace (%)	9,4	5,8	6,4	7,0	8,3	9,1
Saldo rozpočtu (% HDP)	-3,4	-4,2	-2,8	-2,7	-1,6	-2,7

Zdroj: U. S. Census Bureau 1975, Economic Report of the President 2007

Graf 2-7: Vybrané ekonomické ukazatele v období 1961-1980 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 2-8: Saldo rozpočtu v období 1961-1980 (v % HDP)

Zdroj: vlastní zpracování

Příčiny nepříznivého ekonomického vývoje v 70. letech lze hledat především v přijetí rozsáhlých sociálních programů během Kennedyho a Johnsonovy éry, kdy došlo k nárůstu státního vlivu v hospodářství. Federální výdaje dosáhly v roce 1980 hodnoty 20,3 % HDP. Výrazné změny hospodářské politiky charakteristické pro toto období tak mohly ovlivnit rozvoj celého hospodářství.

2.5 Hospodářská politika a ekonomický vývoj 80. a 90. let 20. století

Vítězství Ronalda Regana (1981-1989) ve volbách se očekávalo. Nový prezident nabídl občanům zásadní změny v hospodářské politice. Díky svým schopnostem dokázal Američanům srozumitelně tlumočit své názory a představy řešení aktuálních problémů.

Podářilo se mu postupně odbourat nezaměstnanost a inflaci. Problémem se naopak stal vysoký deficit veřejných financí a další narůstání negativního salda běžného účtu platební bilance. Prezidentovy reformy a měnová politika centrální banky přinesly dlouhodobé pozitivní ekonomické výsledky.

Tabulka 2-9: Vybrané ekonomické ukazatele (1981-1988)

Ukazatele	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Růst HDP (%)	2,5	-1,9	4,5	7,2	4,1	3,5	3,4	4,1
Nezaměstnanost (%)	7,6	9,7	9,6	7,5	7,2	7,0	6,2	5,5
Inflace (%)	9,4	6,1	4,0	3,8	3,0	2,2	2,7	3,4
Saldo rozpočtu (% HDP)	-0,5	-0,7	-1,6	-2,7	-2,8	-3,1	-3,2	-2,2
Federální dluh (% HDP)	32,6	35,2	39,9	40,7	43,9	48,1	50,5	51,9

Zdroj: Tomeš, Z.: Hospodářská politika, str. 63.

V prezidentských volbách roku 1988 poměrně snadno zvítězil George Bush (1989-1993). Úspěch u voličů si získal především příslibem, že i přes nepříznivý vývoj financí nedojde ke zvyšování daňového zatížení. Z dob Reaganovy vlády zdědil i některé závažné hospodářské problémy, které musel urgentně řešit. Byl to především velký federální dluh a bankovní krize.

Situace se dále komplikovala hospodářským poklesem v letech 1990 a 1991. Koncem června 1990 byl Bush politickým nátlakem donucen ke zvýšení daní kvůli rozpočtovému deficitu. V roce 1992 narostl federální dluh již na 64 % HDP.

Tabulka 2-10: Vybrané ekonomické ukazatele (1989-1992)

Ukazatele	1989	1990	1991	1992
Růst HDP (%)	3,5	1,9	-0,2	3,3
Nezaměstnanost (%)	5,3	5,6	6,8	7,5
Inflace (%)	3,8	3,9	3,5	2,3
Saldo rozpočtu (% HDP)	-2,9	3,8	-4,5	-4,7
Federální dluh (% HDP)	53,1	55,9	60,6	64,1

Zdroj: www.euroekonom.cz

Významný hospodářsko-politický obrat přišel v roce 1993, kdy Bushe v prezidentském křesle vystřídal Bill Clinton (1993-2000). Clintonův program „Clintonomics“ se zaměřil především na reformu sektoru veřejných služeb. Federální výdaje měly být v oblasti národní obrany značně omezeny. Základním prvkem prezidentova programu se stalo financování vědy, výzkumu a vývoje nových technologií.

Hlavním úkolem se pro Clintona stalo odstranění deficitu. Chtěl toho docílit pomocí vyšších daní a rozpočtových škrťů. Rozpočet ministerstva obrany značně snížilo ukončení vojenských operací v Perském zálivu. Další úspor bylo dosaženo ve zdravotnictví, na mzdách a krácením dávek zemědělcům. Ačkoliv bylo deficitní vyrovnání veřejných financí odhadováno na rok 2002, Clintonova vláda to dokázala splnit již o čtyři roky dříve. I během druhého volebního období se Clintonovi podařilo udržet rozpočet v historicky nejvyšších přebytcích, což Američané naposledy zažili v roce 1969.

Tabulka 2-11: Vybrané ekonomické ukazatele (1993-2000)

Ukazatele	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Růst HDP (v %)	2,7	4,0	2,5	3,7	4,5	4,2	4,5	3,7
Nezaměstnanost (%)	6,9	6,1	5,6	5,4	4,9	4,5	4,2	4,0
Inflace (%)	2,3	2,1	2,0	1,9	1,7	1,1	1,4	2,2
Saldo rozpočtu (% HDP)	-3,9	-3,0	-2,2	-1,4	-0,3	0,8	1,4	2,4
Federální výdaje (% HDP)	21,4	21,0	20,7	20,3	19,2	18,7	18,4	18,5
Federální příjmy (% HDP)	17,6	18,1	18,5	18,9	19,3	20,0	20,0	20,9
Výdaje na obranu (% HDP)	4,4	4,0	3,7	3,5	3,3	3,1	3,0	3,0

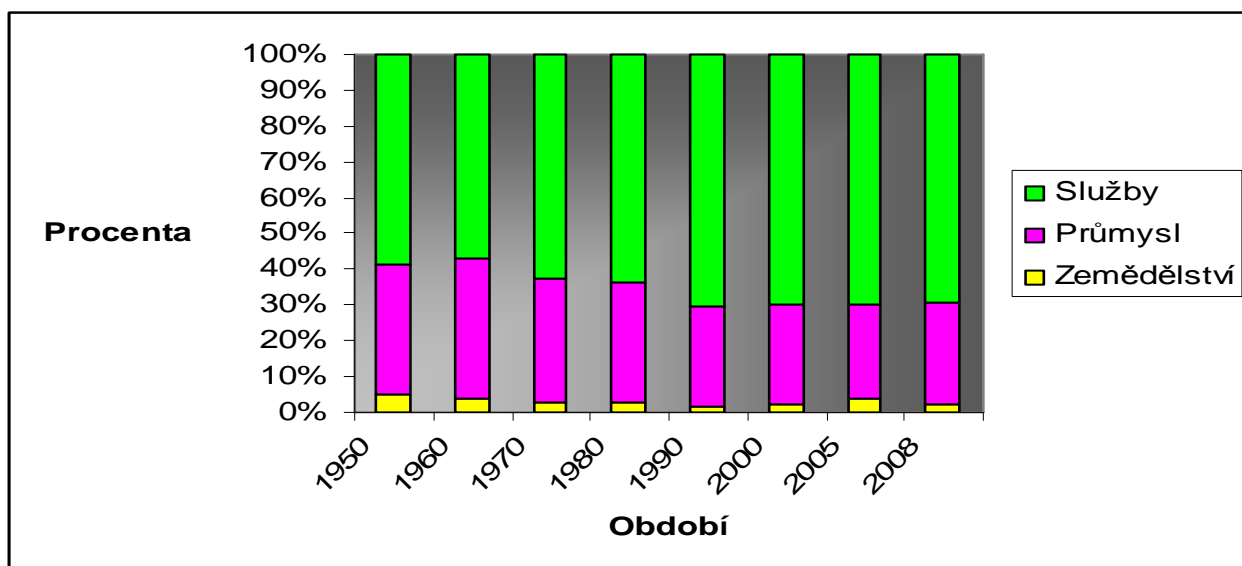
Zdroj: www.euroekonom.cz

„Dalšími faktory, které přispívaly k růstu, byly technologický posun v používání informačních technologií, lepší postupy v managementu a také změny ve struktuře ekonomiky, která se změnila směrem ke službám.“²⁵

Tabulka 2-12: Struktura HDP USA v letech 1950-2008

Rok	Zemědělství	Průmysl	Služby
1950	5,3	36,0	58,7
1960	4,0	38,8	57,2
1970	2,8	34,5	62,7
1980	2,6	33,6	63,8
1990	1,7	28,0	70,3
2000	2,3	27,6	70,1
2005	3,8	26,4	69,8
2008	2,1	29,0	69,8

Zdroje: Žídek, L.: Dějiny světového hospodářství, str. 201; www.businessinfo.cz

Graf 2-9: Struktura HDP v USA v letech 1950-2008

Zdroj: vlastní zpracování

²⁵ ŽÍDEK, L.: *Dějiny světového hospodářství*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. str. 207.

3 Výkonnost ekonomiky USA v 21. století

3.1 Charakteristika ekonomiky USA

Posledních deset let prochází americké ekonomické centrum velmi dynamickým rozvojem. „Nepotvrdila se tak očekávání, která se objevila v 60. a 70. letech minulého století, která předpovídala Spojeným státům postupný úpadek. Předpokládalo se také, že lídrem světové ekonomiky se stane Japonsko, jehož ekonomika rostla v tomto období více než dvakrát rychleji než ekonomika americká.“²⁶

V roce 2000 si ekonomika USA udržela solidní růst HDP ve výši 3,7 % a pokračovala devátým rokem v konjunktúře. Za hlavní zdroj růstu lze považovat stále rostoucí spotřebu obyvatel a růst investic. Domácnosti v podstatě přestaly šetřit. Míra úspor poprvé od světové hospodářské krize ve 30. letech vykazovala záporné hodnoty (soukromá spotřeba převýšila disponibilní příjem).

Během roku 2000 šéf americké centrální banky²⁷ Alan Greenspan zdůraznil nutnost zpomalit ekonomický růst vzhledem k hrozícímu přehřátí ekonomiky. Z tohoto důvodu začal FED v průběhu roku 2000 zvyšovat úrokové sazby. Stále však bylo zřejmé, že dlouhodobá expanze ekonomiky USA vyvolala velkou nerovnováhu. Domácnosti a firmy se silně zadlužily, ceny akcií stouply na příliš vysokou úroveň a deficit běžného účtu platební bilance stále rostl.

„Ve druhé polovině roku 2000 se začaly projevovat známky zpomalení ekonomického růstu. Mezi důvody patřil růst úrokové míry a s tím související pokles investic do výroby, zařízení a softwaru, menší rozsah bytové výstavby, snížené vládní výdaje a pokles akciových kurzů.“²⁸

Prezidentem USA byl po určitých sporech o vlastním výsledku voleb jmenován George W. Bush. Vítězstvím ve volbách získal prostor k realizaci slibovaných záměrů. Vývoj ekonomiky USA byl v roce 2001 ovlivňován stoupající nezaměstnaností, vyššími cenami za energii a trvalým poklesem cen na burze. Dalším záporným faktorem, který značným způsobem zatížil americký ekonomický růst byl silný dolar. Jeho síla vedla k vysokému dovozu a činila velké problémy vývozcům.

²⁶ LEBIEDZIK, M., NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I.: *Světová ekonomika*. Brno : Computer Press, a. s. , 2007. str. 135.

²⁷ Federální rezervní systém – FED

²⁸ KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E. a kol.: *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 134.

3.2 Politická a ekonomická situace po 11. září 2001

Události, ke kterým došlo 11. září 2001, zasáhly do průběhu celkového poklesu hospodářství v USA. Kromě ztrát na životech a majetku²⁹, měly řadu dalších dopadů na hospodářství.

„Po 11. září 2001 se významně změnila mezinárodně politická situace. Spojené státy vyhlásily v reakci na útoky tzv. válku terorismu. Tato válka znamená zvýšení veřejných výdajů na obranu.³⁰ Oslabení hospodářského růstu, růst výdajů na obranu a snaha prezidenta G. W. Bushe o snížení daní vedou společně k růstu fiskálních tlaků a tím ke vzniku a nárůstu deficitu veřejných financí po roce 2001. Hlavní obavu z pohledu fungování světového hospodářství však znamenají americké deficity obchodní bilance a běžného účtu.“³¹

Projevem problémů ekonomiky USA v roce 2001 bylo omezení investiční aktivity a růstová stagnace.³²

Míra nezaměstnanosti se zvýšila jen nepatrně. Koncem roku dosáhla hodnoty 5,7 %. Úroveň celkové poptávky lze považovat za stabilizovanou díky růstu cen nemovitostí a solidnímu vývoji reálných mezd v soukromém sektoru, jejichž průměrná výše stoupla v 90. letech o 14 %.

„Podstatným faktorem opětného ožívání dynamiky americké ekonomiky se jevila setrvalost důvěry podnikatelů i spotřebitelů, převaha pozitivního očekávání a poměrně dobrý stav bankovního sektoru, který přestál krizovou situaci bez zjevné úhony.“³³

Od roku 2002 začala americká ekonomika opět prokazovat svoji výkonnost. Obnovila se dynamika investic do informačních technologií a zrychloval se ekonomický růst. Produktivita práce stoupala a vykazovala průměrné roční tempo 2,5 %.

„Dodatečné náklady na pojištění a bezpečnost dopadly na obyvatelstvo jako na spotřebitele, akcionáře nebo daňové poplatníky. Koncem roku 2001 byl ekonomický pokles zastaven, a to díky několikanásobnému snížení úrokových sazeb³⁴ a zvýšení rozpočtových

²⁹ Ztráty na majetku představovaly sumu 21,4 mld. USA.

³⁰ Americký podíl na celkových světových výdajích na obranu již v roce 2001 dosahoval 36 % (SIPRI, 2002).

³¹ ŽÍDEK, L.: *Dějiny světového hospodářství*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. str. 209.

³² Došlo k poklesu reálné hodnoty HDP.

³³ FÁREK, J., KRAFT, J.: *Světová ekonomika: Za prahem nového století globálních změn*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. str. 108.

³⁴ Což pomohlo zabránit výraznějšímu dopadu akciových trhů a vedlo k růstu spotřebitelských výdajů, zejména snížení cen hypoték.

výdajů, které podpořilo poptávku (zejména výdaje na bezpečnostní opatření a válku v Afghánistánu).“³⁵

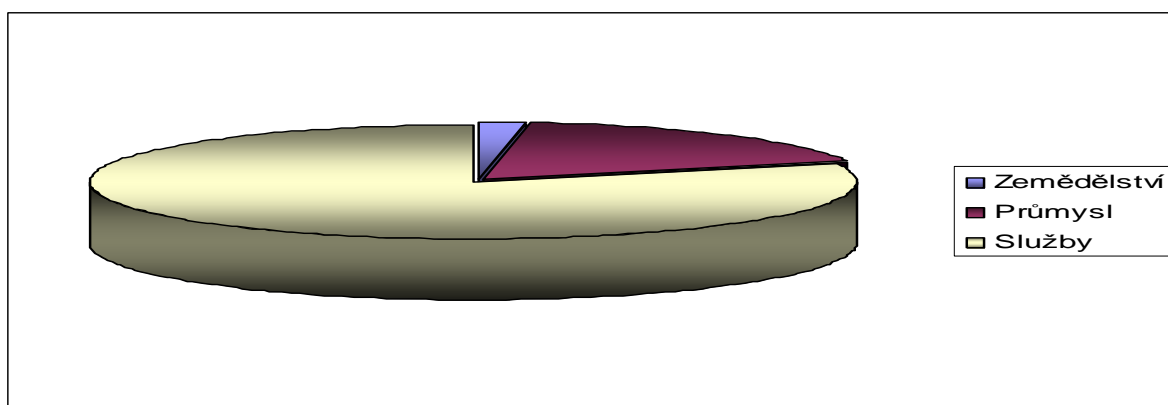
Zdá se, že ekonomika USA má velmi pevné základy – hospodářský růst je stabilní, nezaměstnanost i inflace na nízké úrovni.

3.3 Nová ekonomika

V souvislosti s pozoruhodným tempem produktivity práce a technologického pokroku se v USA zrodilo označení „nová ekonomika“ jako výraz snahy pojmenovat poměrně dlouhou fázi hospodářského vzestupu od 90. let 20. století. V kontextu s globalizací světového hospodářství a s revolucí informačních technologií vstoupila ekonomika Spojených států do nové éry zvyšování produktivity práce a životní úrovně při poměrně nízké inflaci a míře nezaměstnanosti.

„Klíčový aspekt „nové ekonomiky“ je spatřován ve schopnosti rychle a účinně zavádět moderní technologie, využívat jejich potenciálu a zvyšovat efektivnost všech hospodářských aktivit, včetně firem „ekonomiky staré“. Do popředí vstupují jednak investice do informačních a komunikačních technologií a jednak flexibilita pracovních sil s pružnými přechody z dožívajících do vznikajících oborů.“³⁶

V moderní ekonomice hraje významnou roli sektor služeb. Spojené státy vykazují největší zastoupení služeb ve struktuře zaměstnanosti. Tato hodnota se pohybuje okolo 80 %.

Graf 3-10: Sektorová struktura zaměstnanosti v USA v roce 2005 (v procentech)

Zdroj: vlastní zpracování

V ekonomice USA převládají liberální hodnoty ve smyslu udržování relativně nízkých daní a tím i relativně nízkého podílu vlády na HDP. Vládní výdaje dosahují přibližně 30 %

³⁵ KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E. a kol.: *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 135.

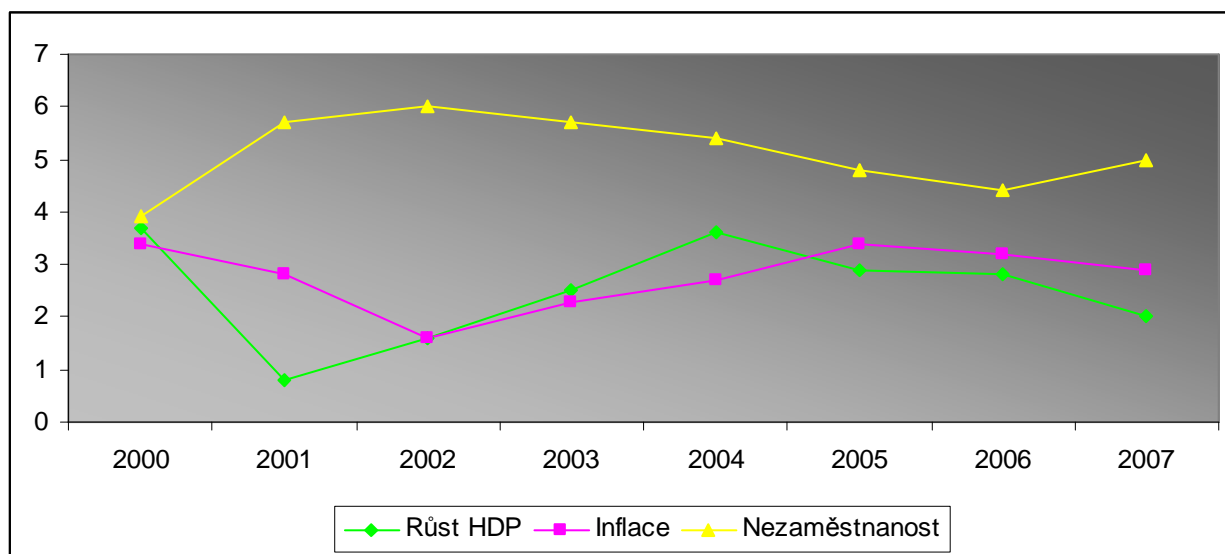
³⁶ FÁREK, J., KRAFT, J.: *Světová ekonomika : Za prahem nového století globálních změn*. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2006. str. 105.

HDP.³⁷ Pracovní trh je obecně mnohem flexibilnější oproti Evropě. Projevem toho je nižší míra nezaměstnanosti. V rámci fungování podniku mají důležitou roli akciové trhy, které se staly umravňujícím faktorem pro management podniků. Akciové trhy mohou poskytovat kapitál vznikajícím podnikům, a proto není problém vytvořit z malé firmy velkou v relativně krátkém časovém období. Příkladem jsou firmy Nike, Microsoft, Apple nebo Google. Na druhé straně 99 % z 26 milionů amerických podniků má méně než 500 zaměstnanců.

Tabulka 3-13: Vybrané makroekonomické ukazatele 2000-2007 (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	3,7	0,8	1,6	2,5	3,6	2,9	2,8	2,0
Míra nezaměstnanosti	3,9	5,7	6,0	5,7	5,4	4,8	4,4	5,0
Míra inflace	3,4	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	3,2	2,9

Zdroj: www.euroekonom.cz

Graf 3-11: Vybrané makroekonomické ukazatele 2000-2007 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování

„Stinnou stránkou amerického modelu je dle některých větší nerovnost v důchodech. Celkový postoj k chudým je odlišný. Pokud si 60 % obyvatel Evropy myslí, že jsou v pasti chudoby, pak stejný názor má jen 29 % Američanů. Proti tomu si však 60 % Američanů myslí, že chudí jsou líní, stejný názor má jen 24 % Evropanů (Economist 13. 3. 2004).“³⁸

³⁷ Naproti tomu v kontinentální Evropě 45 %.

³⁸ ŽÍDEK, L.: *Dějiny světového hospodářství*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. str. 182.

Obyvatelé USA si z 30 % myslí, že štěstí je determinováno příjmem. Stejného názoru je 54 % Evropanů.

„Základní filozofie hospodářské politiky spočívala v akcentech na větší míru státního vlivu, akvizici redistribuční úlohy fiskální politiky, posílení progresivních změn v nabídkové sféře ekonomiky, aplikaci moderních technologií i v malém a středním podnikání, podporu vědy a výzkumu, přestavbu vzdělávacího a rekvalifikačního systému a celkový rozvoj lidského činitele a mobility pracovních sil.“³⁹

Pozitivním rysem hospodářského vývoje byla schopnost vytvářet stále větší pracovní příležitosti, příznivý vývoj státního rozpočtu s přebytkem a soustavný příliv kapitálu ze zahraničí.

3.3.1 Struktura zahraničního obchodu USA

Velikost ekonomiky je ovlivňována komoditní strukturou vývozu a dovozu. Spojené státy jsou charakteristické vysokým stupněm palivové a surovinové soběstačnosti.

V dovozu USA převažují stroje a dopravní zařízení (37 %), následují dovozy primárních zdrojů (19 %).

Pro vysoce vyspělé ekonomiky je typické, že své vývozy zakládají na produktech s vysokým stupněm opracování a s vysokou přidanou hodnotou. Ve vývozu USA hrají dlouhodobě důležitou roli zemědělské produkty (maso, obilí, ovoce a zelenina, tabák, nápoje), průmyslové materiály, polovodiče, výpočetní technika, kancelářské přístroje, elektrotechnické součástky a přístroje, průmyslová zařízení, telekomunikační zařízení, dopravní technika včetně civilních letadel, automobily a příslušenství, spotřební elektronika. Na vývozu high-tech produkce se USA podílí 30 %. Mezi hlavní exportní partnery patří sousední Kanada a Mexiko.

³⁹ FÁREK, J., KRAFT, J.: *Světová ekonomika: Za prahem nového století globálních změn*. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2006. str. 104.

Tabulka 3-14: Podíl USA na celosvětovém obchodě (v procentech)

Období (rok)	USA	
	Export	Import
1980	12,2	12,9
1995	16,8	18,4
2005	13,2	16,5
2008	12,9	16,4

Zdroje: Lebiezig, M., Nezval, P., Majerová, I.: Světová ekonomika, str. 139, www.euroekonom.cz

Z teritoriálního pohledu je pro Spojené státy nejdůležitějším obchodním partnerem Evropská unie. Z EU putuje do USA 25 % zahraničního obchodu. Důležitým spojencem v oblasti importů je i Čína s přibližně 15 % podílem na amerických dovozech.

Tabulka 3-15: Podíl dovozu a vývozu na HDP (v %)

Období (rok)	USA	
	Export	Import
1980	10,2	10,6
1995	11,1	12,4
2005	10,5	16,0
2008	10,4	15,8

Zdroje: Lebiezig, M., Nezval, P., Majerová, I.: Světová ekonomika, str. 139, www.euroekonom.cz

3.4 Politický a ekonomický vývoj roku 2008

Rok 2008 byl v USA rokem voleb. Mezi hlavní kandidáty patřil demokrat Brack Hussain Obama a republikán John McCain.

„4. listopadu 2008 byl 44. prezidentem USA zvolen Barack Hussain Obama. Ve volbách porazil kandidáta republikánů Johna McCaina v poměru hlasů 69.5 mil. proti 60 mil. (53 % ku 46 %). V hlasování volitelů, která rozhoduje o konečném vítězi voleb, byl poměr hlasů 365 ku 173 hlasům pro Obamu, přičemž vítězství zaručuje zisk 271 volitelů.“⁴⁰

⁴⁰ *Businessinfo.cz* [online]. 1997-2009 [cit. 2009-04-11]. Dostupný z WWW: < <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spojene-staty-americke-vnitropoliticka-charakteristika/2/1000804/#sec2>>.

Barack Obama se stal prvním afroamerickým prezidentem USA. Podle mnohých bývá označován jako nový Kennedy, jako ikona ztělesňující naději.

3.4.1 Životní úroveň obyvatel

Spojené státy jsou v současnosti stále nejsilnější a nejmodernější ekonomikou světa. Populace obyvatelstva se blíží k hranici 300 milionů. Velikost ročního HDP vytvořeného ekonomikou USA je odrazem geografické velikosti a počtu obyvatel. USA je největším hospodářským subjektem ve světovém hospodářství. V roce 2008 činil podíl USA na světovém HDP 20,8 %. Podíl na světovém HDP druhé Evropské unie tvořil 17,2 % a třetí Čína se na světovém HDP podílí 16,1 %.

Tabulka 3-16: Velikost ekonomického centra (2008)

	Rozloha v tis. (km ²)	Počet obyvatel (v mil.)	Podíl na světové populaci (v %)	Podíl na světovém HDP (v %)
USA	9, 827	298,4	4,57	20,8

Zdroj: KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E.: a kol. Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy, str. 125

Ukazatel HDP na osobu je určitou aproximací toho, jak si obyvatelé v určité zemi žijí. HDP na osobu ve Spojených státech dosahuje přibližně 48 000 USD. Ekonomická úroveň obyvatel USA je jednou z nejvyšších na světě. Životní úroveň Američana je výrazně vyšší než průměrného Evropana. Za jednu z příčin rychlého růstu HDP ve Spojených státech lze považovat technologický boom.

Tabulka 3-17: Úroveň HDP na obyvatele (v USD)

Období (rok)	USA
1980	13 621,8
1995	30 518,1
2005	43 301,6
2008	48 000,0

Zdroj: Lebedzig, M., Nezval, P., Majerová, I.: Světová ekonomika, str. 138, www.celysvet.cz

3.4.2 Hospodářský vývoj v roce 2008

V prvním čtvrtletí roku 2008 americká ekonomika vzrostla o 0,9 procenta. Růst byl vyšší než předběžný odhad díky menší poptávce po zahraničním zboží a službách a růstu investic

do nebytové výstavby. Tento výsledek ukazuje, že americká ekonomika stále roste a nehrozí jí tak recese, jak se někteří ekonomové obávali.

Ve druhém čtvrtletí roku 2008 vzrostla americká ekonomika mnohem rychleji, než se původně čekalo. Hrubý domácí produkt stoupl o 3,3 procenta, předběžný údaj počítal se zvýšením jen o 1,9 procenta. K revizi směrem vzhůru přispěly vyšší výdaje spotřebitelů a čistý vývoz a nižší pokles zásob. I přes nečekaně dobré výsledky se ovšem nadále muselo počítat s tím, že růst exportu a výdajů spotřebitelů, které byly doposud hlavním pohonem růstu ekonomiky USA, pravděpodobně v druhé polovině zpomalí vlivem celosvětové krize.

„Američtí spotřebitelé ve druhém čtvrtletí více utráceli hlavně díky vládním opatřením, jejichž vliv nejspíše v druhé polovině roku vyprchá. Ekonomika USA, založena především na spotřebě, totiž dostala velkou podporu z rozpočtového stimulačního balíčku, který zákonodárci schválili na počátku roku 2008. Ten zahrnuje různé daňové úlevy a investiční pobídky a téměř polovina peněz je určena na podporu spotřebitelů. Velká část těchto peněz se ke spotřebitelům dostala už v květnu.“⁴¹

Negativní působení na americkou ekonomiku však stále měl pokles trhu s bydlením. Ve třetím čtvrtletí roku 2008 se už plně projeví dopady celosvětové hospodářské krize, došlo ke krachu některých velkých bank a Spojené státy se ocitly v recesi. V ekonomice došlo k poklesu o 0,3 %, protože spotřebitelé omezili nákupy a podniky investice. To vše vedlo k největšímu propadu HDP za posledních 7 let.

V závěru roku se HDP výrazně propadl. Americká ekonomika klesla o dalších 6,2 %. To znamenalo výrazné zpomalení oproti předchozímu čtvrtletí. Při přepočtu na celý rok poklesla ekonomika USA o 0,6 %.

3.4.3 Inflace v roce 2008

Inflace spotřebitelských cen za první čtvrtletí dosahovala 4 %. Za tento nárůst byly zodpovědné především ceny energií, které za tři měsíce poskočily o celých 17 %.

„Na konci druhého čtvrtletí se růst inflace dále zrychlil. Spotřebitelské ceny ve Spojených státech vzrostly v červnu o 1,1 %, což je nejvýraznější růst za posledních 26 let. Roční míra inflace tak překročila hranici 5 %. Ceny energie vzrostly během jediného měsíce o 6,6 %,“

⁴¹ *Businessinfo.cz* [online]. 1997-2009 [cit. 2009-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spojene-staty-americke-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000804/>>.

hlavně v důsledku dalšího zdražování benzínu, jehož cena vzrostla za pouhý měsíc o 10,1 %. Za posledních 12 měsíců pak vzrostly ceny energií o 24,7 % a ceny potravin o 5,3 %.⁴²

K dalšímu zdražování pak došlo i ve třetím čtvrtletí. Ve čtvrtém čtvrtletí se situace začala prudce měnit. V září už dosahoval růst cen v meziročním indexu jen 4,9 % a stejný trend se pak opakoval i v následujících měsících. V říjnu se růst cen zpomalil na 3,7 % a v listopadu dokonce jen na 1,1 %. Ekonomy začíná strašit spíše deflace.

3.4.4 Zaměstnanost v roce 2008

Během prvních tří měsíců ubylo v USA 230 tisíc pracovních míst. Míra nezaměstnanosti sice v lednu klesla na 4,9 %, ale ubylo 62 tisíc pracovních příležitostí. Tato paradoxní situace (pokles míry nezaměstnanosti současně s úbytkem pracovních míst) byla způsobena skutečností, že část nezaměstnaných přestala oficiálně hledat práci a tudíž nefigurovala mezi nezaměstnanými ani uchazeči o práci. Podle údajů za prvních 6 měsíců roku ztratily USA celkem 438 tisíc pracovních míst.

Jestliže během první poloviny roku ubývaly desítky tisíc míst, ve třetím čtvrtletí se situace zhoršila natolik, že USA přišly o statisíce pracovních příležitostí.

V prosinci se míra nezaměstnanosti vyšplhala na 7,2 % a zaznamenala tak nejvyšší hodnoty za posledních 16 let. Za tento měsíc zaniklo asi 524 000 pracovních míst. Za celý rok 2008 tak americká ekonomika přišla o 2,6 milionu pracovních příležitostí. Tento výsledek potvrdil, že největší ekonomika světa je v recesi, která se navíc dál prohlubuje.

3.4.5 Deficit běžného účtu v roce 2008

Zatímco země Asie a ropní producenti vykazují velké přebytky, USA se stále potácí s vysokými deficity.

Ve druhém čtvrtletí roku 2008 se deficit bilance běžného účtu v USA zvýšil ze 175,6 na 180,9 miliardy dolarů, v prvních třech měsících tedy o 4,3 %. Tento nárůst byl způsoben především rekordními cenami ropy a vyšším deficitem obchodu se zbožím. V poměru k výkonu ekonomiky deficit běžného účtu stoupl na 5,1 % HDP z 5,0 % v prvním čtvrtletí.

Ve třetím čtvrtletí se deficit běžného účtu opět zvyšoval a to na 183,1 miliardy dolarů. V porovnání s výsledky předešlého čtvrtletí to byl nárůst o 3,7 %.

⁴² *Businessinfo.cz* [online]. 1997-2009 [online]. 2009 [cit. 2009-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spojene-staty-americke-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000804/>>.

3.4.6 Rozpočtový deficit v roce 2008

Již první měsíce roku 2008 přinesly rozpočtový deficit ve výši 107 mld. USD. Koncem června činila výše deficitu federálního rozpočtu již 268 mld. USD, což bylo způsobeno především již zmíněnými daňovými úlevami rozesílanými v květnu a červnu.

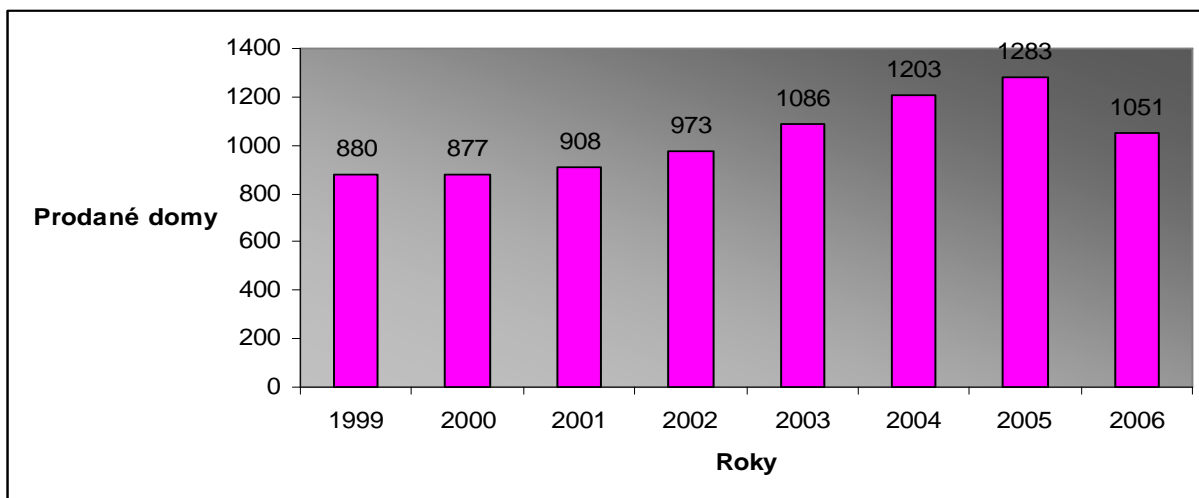
V září byl federální rozpočet uzavřen s rekordním deficitem 455 miliard dolarů. Zodpovědné za tuto situaci byly problémy finančních trhů, pokles trhu s bydlením a slabší růst ekonomiky. Oproti roku 2007 se schodek téměř ztrojnásobil. Vláda začala pomáhat největším bankám a vynakládala nemalé náklady na záchranu bankovního sektoru v podobě kapitálových injekcí, které dosáhly 115 miliard dolarů. Rozpočtový úřad Kongresu předpovídal růst deficitu až na 1,186 bilionů dolarů. Tato suma představuje asi 8 % HDP v USA.

4 Ekonomická krize v USA

4.1 Příčiny krize

„Hypotéky s pohyblivou úrokovou sazbou byly tím, co odstartovalo současnou americkou hypoteční krizi. Úroky z hypoték fixovaných na 15 a 30 let jsou historicky velmi stabilní. Za časů nízké inflace se vždy pohybují v intervalu 5 až 8 procent.“⁴³

Do roku 2001 byl na finančním trhu a na trhu s nemovitostmi naprostý klid. Nárůst počtu prodaných nemovitostí rostl tak, jak rostl počet obyvatel a jejich životní úroveň. V roce 2001 se v USA prodalo 908 000 nových rodinných domů. S poklesem úrokových sazeb FEDu a následně i úrokových sazeb hypotečních úvěrů, si začaly sjednávat hypotéky a pořizovat nemovitosti i ty domácnosti, které by za normální situace neměly na vlastní bydlení dostatek peněz. Na kontrolu bonity klienta se nekladl žádný důraz. V roce 2002 se prodalo již 973 000 nových rodinných domů a v roce 2003 toto číslo vzrostlo ještě o více než 100 000 domů. V následujícím roce počet prodaných domů vystřelil na hodnotu 1 203 000. V této době již bankéři museli přinejmenším tušit problémy se splácením v horizontu pěti let.

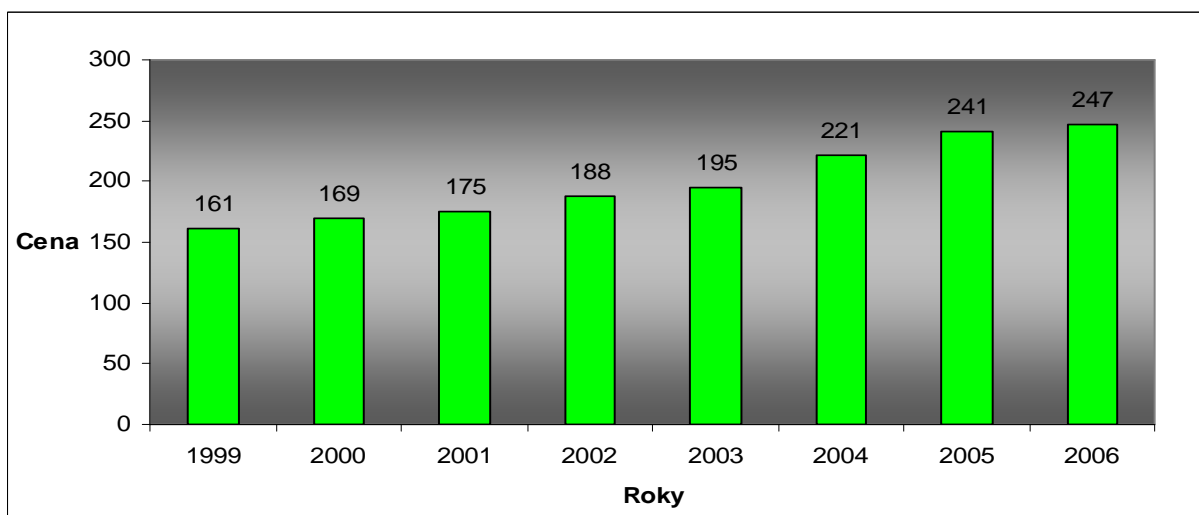

Graf 4-12: Počet prodaných nových domů v USA (v tis.)

Zdroj: www.euroekonom.cz

V letech 2001 až 2005 rostl počet prodaných nemovitostí o 9 % ročně, počet obyvatel o 1 % a nominální platy o 4 %. Kromě počtu prodaných (koupených) nemovitostí rostla i jejich cena. V roce 2001 stál průměrný rodinný dům 175 000 dolarů, v roce 2005 už 241 000 dolarů.

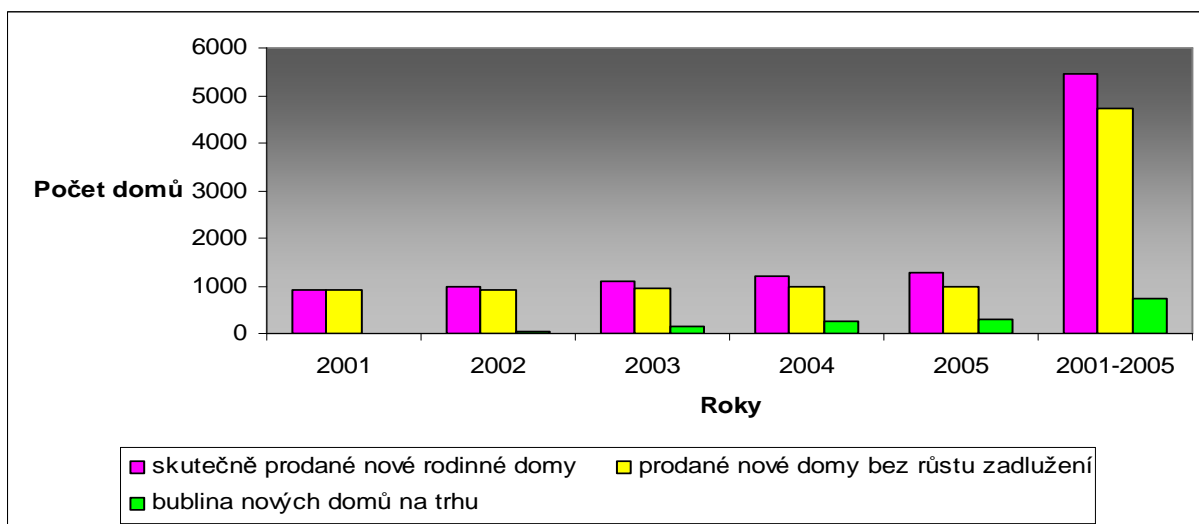
⁴³ CVRČEK, M.: *Ekonomika.iHNed.cz* [online]. 2008, 5.10.2008 [cit. 2008-12-01]. Dostupný z WWW: <http://ihned.cz/c4-10072850-23447750-000T00_d-ekonomicka-krize-v-usa-krok-za-krokem-a-v-souvislostech>. ISSN 1213-7693.

Graf 4-13: Prodejní cena nového rodinného domu v USA - medián (v tis. USA)

Zdroj: www.eroekonom.cz

„Když dáme počet prodaných nemovitostí dohromady s růstem jejich nominální ceny, jsme u čísla 18 %. O tolik by se v letech 2002 až 2005 musely zvyšovat ročně příjmy amerických domácností, aby korespondovaly s růstem objemu nakoupených nemovitostí. Ve skutečnosti se zvyšovaly. O pět až šest procent narůstaly skutečné nominální příjmy domácností⁴⁴, zbytek tvořily „příjmy na dluh“. Logicky zde musela vzniknout bublina náchylná k budoucímu splasknutí. Hodnotu bubliny lze odhadnout na cca 730 000 rodinných domů, jež by za situace bez levných hypoték nikdo nekoupil ani nikdo nepostavil.“⁴⁵

Graf 4-14: Výpočet bubliny nových domů na trhu USA (v tis. USD)

Zdroj: www.euroekonom.cz

„V polovině června 2007 se na serveru iHNed.cz objevila poměrně nenápadná zpráva s názvem „Množství nesplacených hypoték dosáhlo v USA nového vrcholu“. Do největších

⁴⁴ Nominální příjmy na jednoho obyvatele + růst počtu obyvatel.

⁴⁵ ZEMÁNEK, J. Hypoteční krize v USA: Příčiny, průběh, následky. www.euroekonom.cz [online]. 2008 [cit. 2008-12-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky1>>.

problémů se dostaly hypotéky na nemovitosti, jejichž ceny se v posledních letech prudce zvýšily a pak začaly klesat. O dva dny později však přichází zpráva, že se index amerického akciového trhu v USA Nasdaq dostal na šestileté maximum. Koncem června se již ale potvrdil nejpomalejší růst amerického hrubého domácího produktu za poslední čtyři roky.⁴⁶

4.2 Průběh krize

V druhé půlce měsíce se vyostřila situace kolem hypoték, které později odstartovaly vážnou ekonomickou krizi. Hypoteční trh USA byl ohrožen ztrátou až 100 miliard dolarů. Ben Bernanke, šéf americké centrální banky FED, však tvrdil, že nejspolehlivější indikátory ukazují, že ceny domů v USA neklesají celoplošně. Cena ropy v téže době překonávala svá maxima. Na konci měsíce se již problémy s hypotékami promítly také na burzy, které prudce klesaly nejen v USA, ale i v Asii a Evropě. Ekonomové začali varovat před přicházející inflací, na kterou budou muset centrální banky reagovat zvýšením sazeb. Od ministra financí USA vyšlo prohlášení, že globální ekonomika nemá žádné problémy a investoři pouze přeceňují riziko.

Prezident George Bush v srpnu 2007 prohlásil, že ekonomika USA stojí na dobrých základech a má silné předpoklady pro to, aby se vypořádala s negativními důsledky pokračujících výkyvů na finančních trzích. FED poskytl bankám hotovost ve snaze zklidnit finanční trhy. O několik dnů později snížil FED svoji klíčovou úrokovou sazbu o 0,5 procentního bodu, aby zlevnil peníze. Už tehdy přišlo varování od některých ekonomů, že situace povede k nárůstu inflace.

„Podle čerstvě zveřejněného indexu zažily Spojené státy ve druhém čtvrtletí největší pokles cen domů od roku 1987. V samém závěru srpna prohlásil šéf FEDu Ben Bernanke, že centrální banka je připravená zasáhnout a v případě potřeby změnit měnovou politiku.“⁴⁷

V září oznámila největší hypoteční banka USA Countrywide, že je nucena propustit až 12 tisíc lidí kvůli situaci v hypotečním odvětví. Ekonomové začínají mluvit o recesi amerického hospodářství. Ministr financí USA Henry Paulson se přidal s varováním, že může dojít k nejdelší krizi za posledních 20 let. Naopak Mezinárodní měnový fond neviděl tuto situaci tak kriticky, podle něj recese Americe nehrozí. Americká centrální banka musela zvýšit úrokové sazby na dvouciferná procenta, aby udržela inflaci do dvou procent. Někteří se

⁴⁶ CVRČEK, M.: *Ekonomika.iHNed.cz* [online]. 2008, 5.10.2008 [cit. 2008-12-01]. Dostupný z WWW: <http://ihned.cz/c4-10072850-23447750-000T00_d-ekonomicka-krize-v-usa-krok-za-krokem-a-v-souvislostech>. ISSN 1213-7693.

⁴⁷ CVRČEK, M.: *Ekonomika.iHNed.cz* [online]. 2008, 5.10.2008 [cit. 2008-12-01]. Dostupný z WWW: <http://ihned.cz/c4-10072850-23447750-000T00_d-ekonomicka-krize-v-usa-krok-za-krokem-a-v-souvislostech>. ISSN 1213-7693.

domnívali, že USA čeká dlouhé období zvýšené inflace. FED ale krátce na to udělal přesný opak. Snížil základní úrokové sazby o 0,5 procentního bodu na 4,75 %. Snažil se tím povzbudit úvěrový trh. Snížení úrokových sazeb mělo za následek oslabení dolaru.

Začátkem října 2007 Hanry Paulson varoval, že krize ještě není zdaleka překonána, jak si mnozí myslí. Krize na trhu bydlení silně ovlivní ekonomiku. Přestože se snížily ceny nemovitostí, jejich zářijový prodej klesl na polovinu. Cena ropy se prudce zvyšovala. Překonala 90 dolarů za barel. Mezinárodní měnový fond přišel s tvrzením, že dolar je stále nadhodnocený, ačkoliv se pohyboval na nejnižší historické úrovni. Posledního října oznámil konec ve své funkci generální ředitel gigantické americké investiční banky Stanley O'Neal. Důvodem bylo, že banka ve třetím čtvrtletí vykázala obrovskou ztrátu.

Ve druhé polovině listopadu 2007 se objevila zpráva, která odhadla možné ztráty z hypoteční krize až na 300 miliard dolarů. Došlo i k poklesu americký akcií. Dow Jonesův index se dostal na úroveň, na které byl naposledy v dubnu. Za poklesem stojí především finanční instituce.

Podle údajů zveřejněných 6. prosince 2007 dosáhl rekordu počet zabavených domů v USA. Podíl nově zahájených exekucí na celkovém počtu hypoték se v období červenec až září vyšplhal na rekordních 0,78 %. O rok dříve vzrostl tento ukazatel o 0,32 %.

„Ve stejný den představil americký prezident George Bush svůj plán na pomoc lidem, kteří se do problémů dostali. Plán mimo jiné zahrnoval i pětileté zmrazení hypotečních sazeb. Ekonomové ho však kritizovali za odklon od volného trhu a vynucování vládního řešení. Centrální banka Spojených států pokračovala ve snaze zjednodušit přístup k další likviditě a 11. prosince snížila základní sazbu o dalších 0,25 procentního bodu. V polovině měsíce pak Ameriku vystrašil bývalý šéf FEDu Alan Greenspan, který prohlásil, že v USA se objevují příznaky stagflace.“

Koncem roku 2007 byl deficit amerického běžného účtu díky levnějšímu vývozu nejnižší od roku 2004. Obavy ze stagnace ekonomiky spojené s vysokou inflací poslaly dolů ceny amerických akcií.

V lednu 2008 se cena ropy přehoupla přes hranici 100 dolarů za barel. Nezaměstnanost v USA se na přelomu roku vyšplhala až na 5 %. Analytici i přes nesouhlas dalších ekonomů oznámili, že ekonomika USA je v recesi.⁴⁸ Prezident George Bush se recese zalekl a začal

⁴⁸ K recesi dochází při poklesu HDP po dvě nebo více následujících čtvrtletí v roce. Může zahrnovat pokles souvisejících měřítek celkové ekonomické aktivity jako jsou nezaměstnanost, investice a zisky společností.

připravovat daňové úlevy, aby podpořil nakupování domácností. FED prohlásil, že další snížení úrokových sazeb je nezbytné. George Bush přišel 18. ledna 2008 s konkrétní představou oživení ekonomiky USA. Podle něj by ji mělo zachránit 145 miliard dolarů, které půjdou na daňové úlevy a další opatření. Negativní zprávou byly údaje o meziročním růstu HDP v USA, který poklesl ve čtvrtém čtvrtletí roku 2008 na pouhých 0,6 %. FED následně překročil k dalšímu snížení klíčové sazby až na 3 procenta.

„Hypoteční banky nezapletené do vedlejších rizikových aktivit by měli být schopny přežít bez problémů za situace, kdy se jim v portfoliu objeví 2 až 3 procenta neplatičů (exekucí). Jestliže počet neplatičů překročí 3 procenta ze všech uzavřených hypoték, sklouzne banka do čtvrtletní ztráty a do krize likvidity. Banka má sice k dispozici zabavené nemovitosti, jejichž hodnota několikanásobně převyšuje její čtvrtletní ztrátu, peníze z prodeje nemovitostí však získá nejdříve za půl roku. Bance proto nezbývá nic jiného než okamžitě prodat část nemovitostí hluboko pod cenou, použít rezervy nebo požádat jiné finanční instituce o poskytnutí finančních prostředků.“⁴⁹

Jakmile se v portfoliu banky objeví více než 5 % neplatičů, nevyhne se banka bankrotu, popřípadě převzetí ze strany silnější finanční instituce. 18. března 2008 toto postihlo pátou největší americkou investiční banku Bear Stearns. Tu s podporou FEDu (finanční krytí méně likvidních aktiv v hodnotě 30 mld. dolarů) převzal za pouhých 236 milionů dolarů finanční gigant JPMorgan.

4.3 Následky krize

V americké ekonomice doslo k poklesu počtu nesplacených hypoték (opožděné splátky) během jara až léta roku 2008. Počet hypoték s opožděnými splátkami dosáhl v USA ve 4. čtvrtletí roku 2007 skoro 6 %, v průběhu roku 2008 lze počítat s poklesem míry nesplácení hypoték pod hranici 5 %. Uklidnit trh s financováním bydlení by měla finanční injekce americké vlády ve výši několika desítek miliard dolarů. Tuto injekci obdržely hypoteční agentury Fannie Mae a Freddie Mac. Obě agentury mají za úkol pomoci vlastníkům domů refinancovat jejich nevýhodné hypotéky za úvěry výhodnější.

⁴⁹ ZEMÁNEK, J. Hypoteční krize v USA: Příčiny, průběh, následky. *Euroekonom.cz* [online]. 2008 [cit. 2008-12-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky3>>.

5 Politický a ekonomický vliv USA na světové hospodářství

5.1 Světová ekonomika

„Světová ekonomika (světové hospodářství) představuje jednotný sociální organismus, ve kterém jsou národní ekonomiky v rozdílné míře integrovány prostřednictvím mezinárodní dělby práce a mezinárodních ekonomických vztahů.“⁵⁰

Podle R. Ch. Eppinga se světové hospodářství skládá ze všech variant vzájemného působení lidí, podniků a vlád přes hranice jednotlivých států. Jednotlivé národní ekonomiky, různě velké a různě vyspělé, tvoří základní kameny světového hospodářství. Tyto ekonomiky jsou propojeny ekonomickými vztahy a vazbami, které jsou dány toky zboží a služeb, peněz a výrobních faktorů.⁵¹

Vytvoření světové ekonomiky byl dlouhodobý proces, který ovlivnily dva faktory. Za první faktor lze považovat vytvoření ekonomicky samostatných subjektů, které vznikly většinou na národních principech. Druhým faktorem byla prohlubující se dělba práce.

Počátkem 90. let došlo k rozpadu centrálně plánované ekonomiky. Téměř všechny země kromě Kuby, Severní Koreje a částečně i Číny přešly na tržní systém řízení ekonomiky. Důležitým prvkem dnešní světové ekonomiky je tendence ke globalizaci. Efekty globalizace však neúprosně vedou k prohlubování rozdílů mezi bohatými a chudými zeměmi.

5.1.1 Struktura světové ekonomiky

„Od 60. let se formuje struktura založená na třech skupinách: rozvinuté tržní ekonomiky, centrálně plánované ekonomiky a rozvojové ekonomiky. Struktura světového hospodářství se vyvíjí stejně jako jednotlivé ekonomiky. Dochází k přesunům států mezi těmito jednotlivými skupinami zemí, ale asi ještě důležitější je změna celé struktury. Na začátku vývoje světové ekonomiky existovaly pouze metropole a kolonie, po 1. světové válce přibýly centrálně plánované ekonomiky. 90. léta přinesla opět změnu, centrálně plánované ekonomiky se mění v ekonomiky transformující se.“⁵²

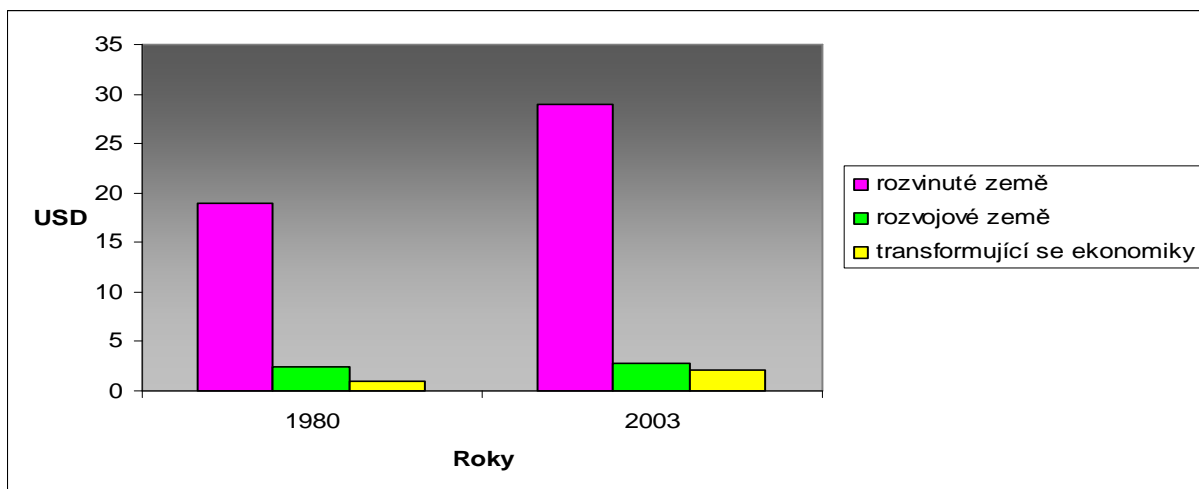
Výrazné prohlubování diferenciačního procesu můžeme sledovat porovnáním ukazatele HDP na obyvatele mezi rozvinutými a rozvojovými ekonomikami. HDP na obyvatele

⁵⁰ LEBIEDZIK M., NEZVAL P., MAJEROVÁ I.: Světová ekonomika. Brno: Computer Press, a. s., 2006. str. 6.

⁵¹ Práce a kapitál.

⁵² KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E. a kol.: Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 5.

v rozvinutých zemích roste rychleji než v rozvojových. Tím dochází k neustálému zvětšování rozdílu mezi těmito skupinami.

Graf 5-15: HDP na obyvatele v USD (v tis.)

Zdroj: World Economic and Social Survey 2004. New York, Ženeva: UN, 2004, s. 139

Rozvinuté země se vyznačují vysokým životním stylem. Jejich silné ekonomiky se orientují na rozvoj služeb, podíl průmyslu na tvorbě celkového produktu se snižuje, podíl zemědělství je velmi malý. Tyto země využívají vyspělé technologie, jsou centry vědecko-technického výzkumu a vyznačují se vysokou produktivitou práce. Mezi rozvinuté země patří země G 7 (USA, Japonsko, Německo, Francie, Itálie, Velká Británie, Kanada)⁵³, ostatní rozvinuté ekonomiky (ostatní země západní Evropy, dále Austrálie, Izrael, Kypr, Nový Zéland) a asijské nově industrializované země (Jižní Korea, Tchaj-wan, Singapur a Hongkong).

Transformující se země je možno charakterizovat jako země, ve kterých probíhá proces ekonomické transformace. Hlavním cílem tohoto procesu je přechod od centrálně plánované ekonomiky k ekonomice tržní. V této skupině jsou zahrnuty bývalé centrálně plánované ekonomiky střední a východní Evropy (včetně pobaltských republik), Rusko, kavkazské a středoasijské republiky bývalého Sovětského svazu a Mongolsko. Transformující ekonomiky lze rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří střední a východní Evropa. Do druhé skupiny patří Společenství nezávislých států⁵⁴ a Mongolsko.

„Skupina rozvojových zemí zahrnuje všechny ostatní země. Jde o velmi heterogenní skupinu. Životní standard je v těchto zemích nižší než v zemích rozvinutých, mnoho

⁵³ Společně s Ruskem tvoří uvedené země skupinu G 8 (skupina zemí s významným politickým vlivem).

⁵⁴ Společenství nezávislých států (SNS) tvoří státy bývalého Sovětského svazu s výjimkou Estonska, Litvy a Lotyšska. Členy SNS jsou tedy Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzie, Kazachstán, Moldávie, Rusko, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina a Uzbekistán.

rozvojových zemí je silně zadlužených. Většina rozvojových zemí je odkázána na dovoz vědeckotechnických poznatků a moderních technologií. Podle regionálního hlediska se rozvojové ekonomiky člení na země Afriky, Asie, Středního východu a Latinské Ameriky. Jak ukazuje dosavadní vývoj, v této skupině zemí se nejvýrazněji projevuje diferenciatní proces.⁵⁵

5.1.2 Růst a rozvoj světové ekonomiky

Růst HDP je základní charakteristikou vývoje ekonomiky. Ekonomický růst představuje rozvoj výrobních sil ekonomiky, který vede k růstu produkce hotových statků a služeb. To se projevuje zvyšováním reálného potenciálního produktu za určité období.⁵⁶

„Ekonomický rozvoj je změna rozsahu a kvality bohatství země, k němuž dochází tak, že část nově vyrobených statků není v daném období spotřebována, ale akumulována v ekonomice. Jednou vytvořené bohatství (představuje stavovou veličinu) je třeba s ohledem na přírodní procesy neustále udržovat.“⁵⁷

Jednotlivé ekonomiky bývají omezeny bariérami růstu, které představují omezení v dostupnosti výrobních faktorů. Tyto bariéry tvoří nedostatek kapitálu, surovin, nedostatek pracovních sil nebo jejich nedostatečná úroveň kvalifikace. K odstranění těchto bariér může dojít zapojením dané ekonomiky do světového hospodářství a vytvořením podmínek pro příchod kapitálu. Růst ekonomiky se měří makroekonomickými agregáty (např. HDP vyjádřeným v dohodnuté měně, inflace nebo nezaměstnanost).

„V historickém vývoji světové ekonomiky převládal vždy vzestup nad poklesem, avšak rozvoj probíhal velmi nerovnoměrně, a to co do času i teritoriálního rozložení. Ne vždy docházelo k ekonomickému rozvoji v konkrétním regionu, což znamená, že některé země se v daném období rozvíjely, jiné stagnovaly a další zaostávaly.“⁵⁸

5.2 Největší ekonomiky světa

Za světová centra lze považovat země či skupiny zemí, které jsou na vysoké úrovni ekonomického rozvoje a významným způsobem se podílejí na světovém HDP. Na tyto státy jsou prostřednictvím těsných ekonomických vztahů navázány další země.

„Devadesátá léta představovala pro ekonomiky USA, Japonska a západní Evropy období významných změn. Americká ekonomika se téměř po celá 90. léta úspěšně rozvíjela a

⁵⁵ KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E. a kol.: *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 7.

⁵⁶ Ekonomický růst se vyjadřuje jako růst hrubého domácího produktu (HDP) v procentech za určité sledované období.

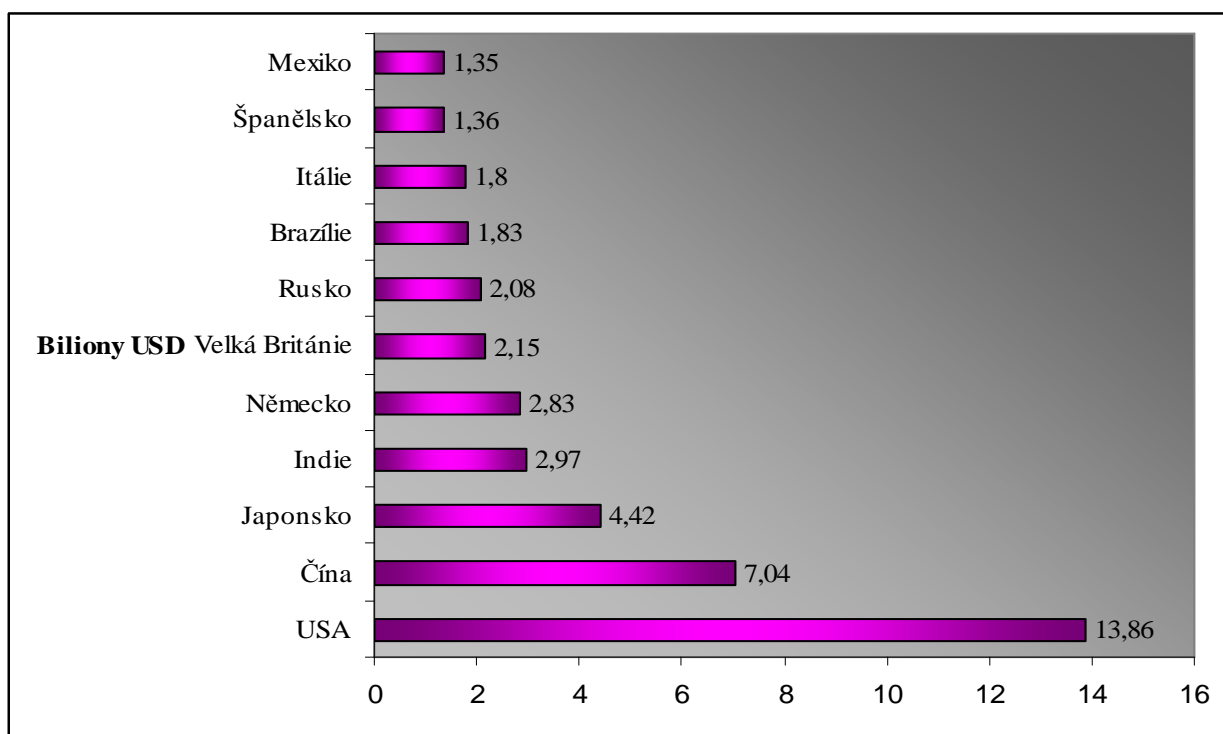
⁵⁷ LEBIEDZIK M., NEZVAL P., MAJEROVÁ I.: *Světová ekonomika*. Brno: Computer Press, a. s., 2006. str. 35.

⁵⁸ LEBIEDZIK M., NEZVAL P., MAJEROVÁ I.: *Světová ekonomika*. Brno: Computer Press, a. s., 2006. str. 37.

prožívala nejdelší konjunkturu za posledních padesát let. Dříve prosperující Japonsko se potýkalo s problémy, které přerostly v nejhlubší poválečnou recesi a končily úvahy o brzké vedoucí pozici této země ve světové ekonomice. Realizací vnitřního trhu a vytvořením Evropské měnové unie vznikl v Evropě jednotný ekonomický prostor se společnou měnou, který se stal srovnatelným s ekonomikou USA a výrazně převyšuje ekonomický potenciál Japonska.⁵⁹

V posledních několika letech zaznamenaly velký ekonomický růst ekonomiky Číny a Indie. V roce 2005 Čína přeskočila ekonomiku Japonska a stala se třetí největší ekonomikou světa.

Mezi pět největších ekonomik světa patří USA, EU, Čína, Japonsko a Indie. Na uvedená centra v současnosti připadá více než polovina celosvětového hrubého domácího produktu a většina světového zahraničního obchodu. Na území těchto pěti ekonomik žije zhruba polovina veškeré populace.

Graf 5-16: HDP největších ekonomik v roce 2007

Zdroj: www.euroekonom.cz

⁵⁹ KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E. a kol.: *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 124.

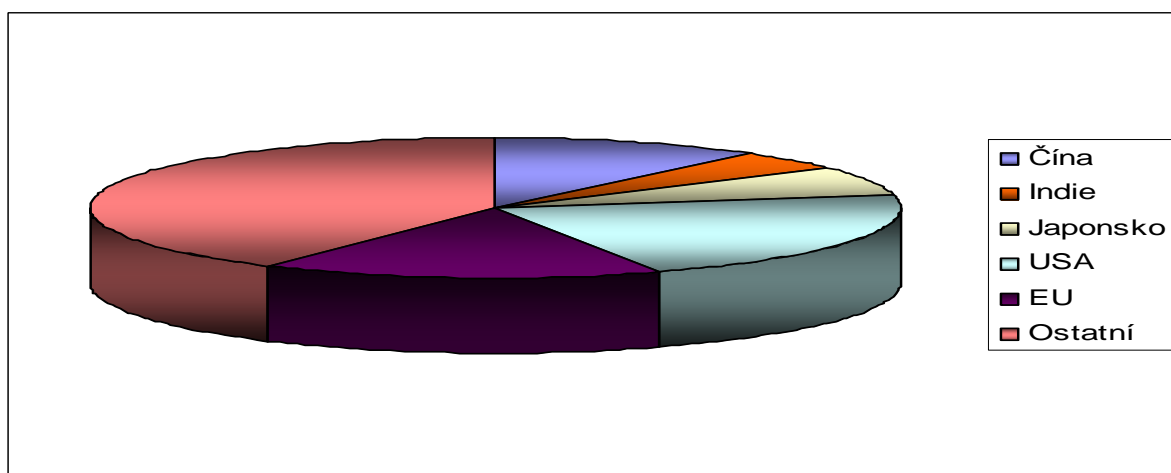
Tabulka 5-18: Velikost světových ekonomických center v roce 2007

	Rozloha v tis. (km ²)	Počet obyvatel (v mil)	Podíl na světové populaci (v %)
USA	9 629	298	4,57
EU	4 376	307	7,42
Japonsko	378	129	1,91
Čína	9 688	1 314	19,87
Indie	3 287	1 095	17,05

Zdroj: vlastní zpracování

5.3 HDP největších světových ekonomik

Při posuzování postavení jednotlivých ekonomik ve světové ekonomice hraje HDP významnou roli. Velikost tohoto ukazatele v uvedených ekonomikách se odráží v počtu obyvatel. Nejmenším hospodářským subjektem na světovém hospodářství, z uvedených ekonomik, je Japonsko. V roce 2008 činil podíl Japonska na světovém HDP 6,6 %. Naopak USA jako ekonomika s největším počtem obyvatel se v tomto roce podílely 20,8 % na světovém HDP. Na druhém místě byla EU s podílem 17,2 %, podíl Číny byl 16,1 % a Indie 4,6 %.

Graf 5-17: Podíl vybraných ekonomik na světovém HDP v roce 2008 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování

K hlavním rysům vývoje světové ekonomiky v roce 2007 a 2008 patří zpomalení ekonomického růstu, vzestup cenových hladin a prohlubování makroekonomické nerovnováhy mezi světovými regiony.

Nadále pokračoval proces, kdy méně vyspělé země využily výhod globalizace a snižovaly odstup od výše HDP na obyvatele v zemích vyspělých. Svědčí o tom i vysoké tempo růstu Číny nebo vysoký hospodářský růst v Indii.

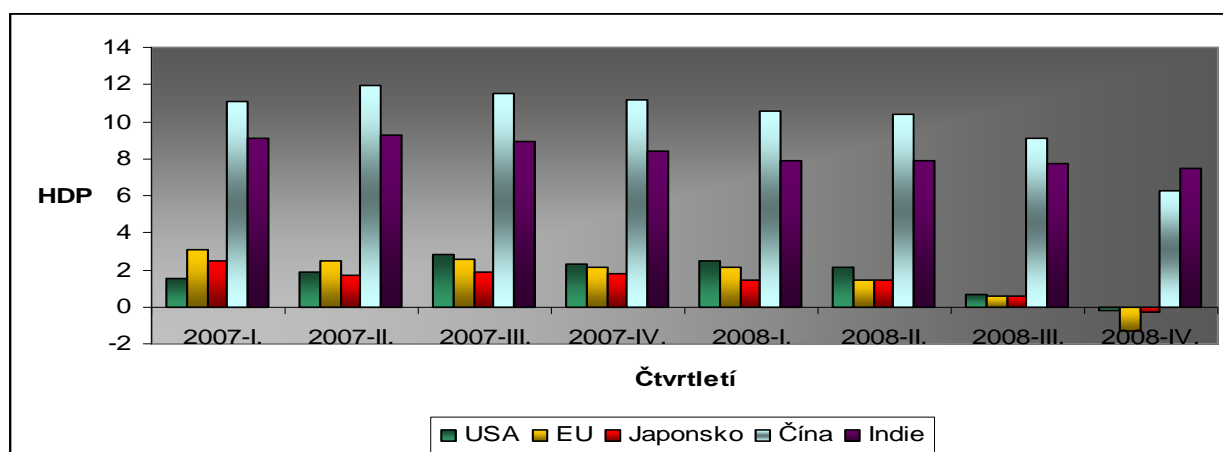
Hlavní hnací síla světového růstu, ekonomika USA, v roce 2007 zpomalila. K hlavním důvodům patřilo snížení aktivity u obyvatelstva i firemního sektoru. V Evropské unii zpomalil ekonomický růst oproti USA méně. Začaly zde působit síly zpomalující hospodářský růst jako jsou vyšší úrokové sazby, zpřísnění podmínek pro poskytování úvěrů nebo posilování eura.

V roce 2008 došlo k sestupné fázi cyklu světového hospodářství vlivem celosvětové krize.

Tabulka 5-19: Meziroční růst reálného HDP vybraných ekonomik v letech 2007-2008 (v %)

čtvrtletí	2007				2008			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
USA	1,5	1,9	2,8	2,3	2,5	2,1	0,7	-0,2
EU	3,1	2,5	2,6	2,1	2,1	1,4	0,6	-1,3
Japonsko	2,5	1,7	1,9	1,8	1,4	1,4	0,6	-0,3
Čína	11,1	11,9	11,5	11,2	10,6	10,4	9,1	6,3
Indie	9,1	9,3	8,9	8,4	7,9	7,9	7,7	7,5

Zdroj: www.euroekonom.cz

Graf 5-18: Meziroční růst reálného HDP vybraných ekonomik v letech 2007-2008 (v %)

Zdroj: www.euroekonom.cz

5.4 Inflace v největších ekonomikách světa

„Vzednutí inflační vlny se v roce 2007 a v prvních měsících roku 2008 týkalo nejen zemí vyspělých, ale též většiny zemí středně rozvinutých i rozvojových. Na zrychlení růstu míry

inflace se podílely zejména ceny ropy a potravin. Zatímco v letech 2001 až 2006 činilo průměrné roční tempo růstu cen ropy 14 %, v prosinci 2007 cena ropy vzrostla meziročně o 45 %. Příčin nestability ropy bylo více. Na nabídkové straně se prosadily výkyvy produkce u hlavních výrobců, u nichž příčiny byly jak technické, tak geopolitické. Hlavní příčinou změn v cenovém vývoji byla dynamika poptávky v zemích s rychlým rozvojem průmyslu a dopravy, ke kterým patří především Čína a Indie.⁶⁰

V návaznosti na růst cen na světových trzích se prosadilo i zrychlení vzestupu cen výrobců a cen spotřebitelských. V lednu 2008 rostly ceny průmyslových výrobců v EU meziročně o 3,4 %, což bylo o 1,6 % více než v roce předchozím. Například růst cen v České republice byl 7,6 %.

„Vážné znepokojení čínského vedení vyvolává v Číně pokračující růst cen zboží základní potřeby. Průměrná míra inflace od ledna do května roku 2008 stoupla na 8,1 %, což představuje její nejvyšší úroveň za posledních 12 let.“⁶¹

„Indická inflace zrychlila nejvíce za posledních třináct let, což vyvolává oprávněné spekulace ohledně dalšího zvyšování úrokových sazeb. Velkoobchodní ceny vzrostly v týdnu června 2008 o 11,63 %. Za růstem inflace stojí též zvyšující se ceny energií, potravin a komodit.“⁶²

Naopak nejnižší míra inflace je v Japonsku, kde hodnota dosahuje v roce 2008 jen 2,3 % a i tak je na japonské poměry vysoká. V předchozích letech zde docházelo k deflaci, což je japonský fenomén.

Tabulka 5-20: Inflace v USA a EU (%)

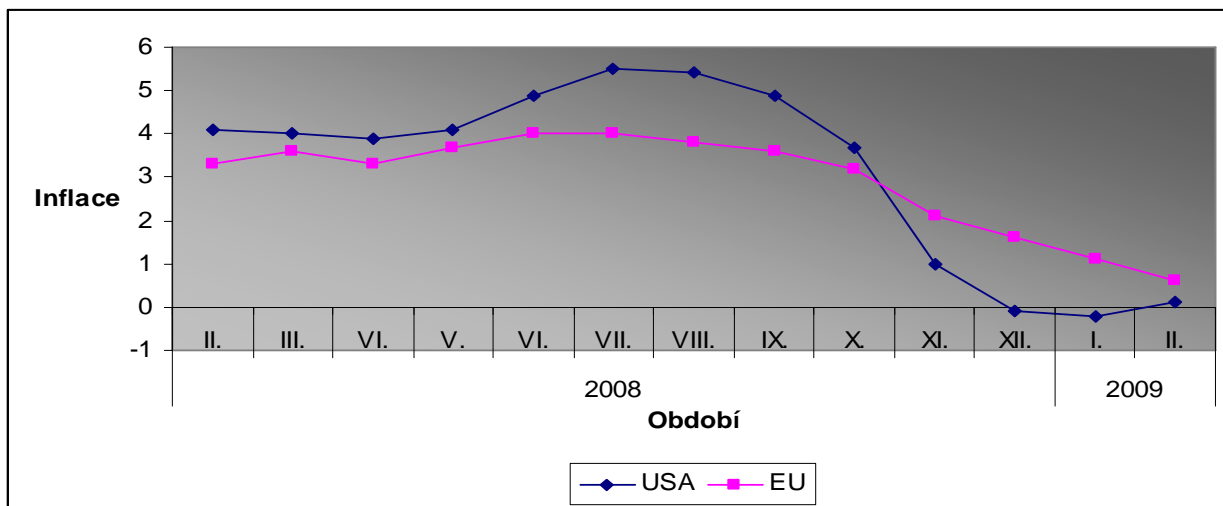
Měsíc	2008											2009	
	II.	III.	VI.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.
USA	4,1	4,0	3,9	4,1	4,9	5,5	5,4	4,9	3,7	1,0	-0,1	-0,2	0,1
EU	3,3	3,6	3,3	3,7	4,0	4,0	3,8	3,6	3,2	2,1	1,6	1,1	0,6

Zdroj: www.euroekonom.cz

⁶⁰ *Czso.cz* [online]. 2008 [cit. 2008-04-13]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/3600360CD5/\\$File/1101-08-Int.-1.doc](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/3600360CD5/$File/1101-08-Int.-1.doc)>.

⁶¹ *Businessinfo.cz* [online]. 1997-2009 [cit. 2009-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/cina/ekonomicka-situace-v-clr-cerven-2008/1000539/49391/>>.

⁶² ČERMÁK, Petr.: Indická inflace prudce roste. *IPoint* [online]. 2008 [cit. 2009-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://ipoint.financninoviny.cz/indicka-inflace-prudce-rose.html>>.

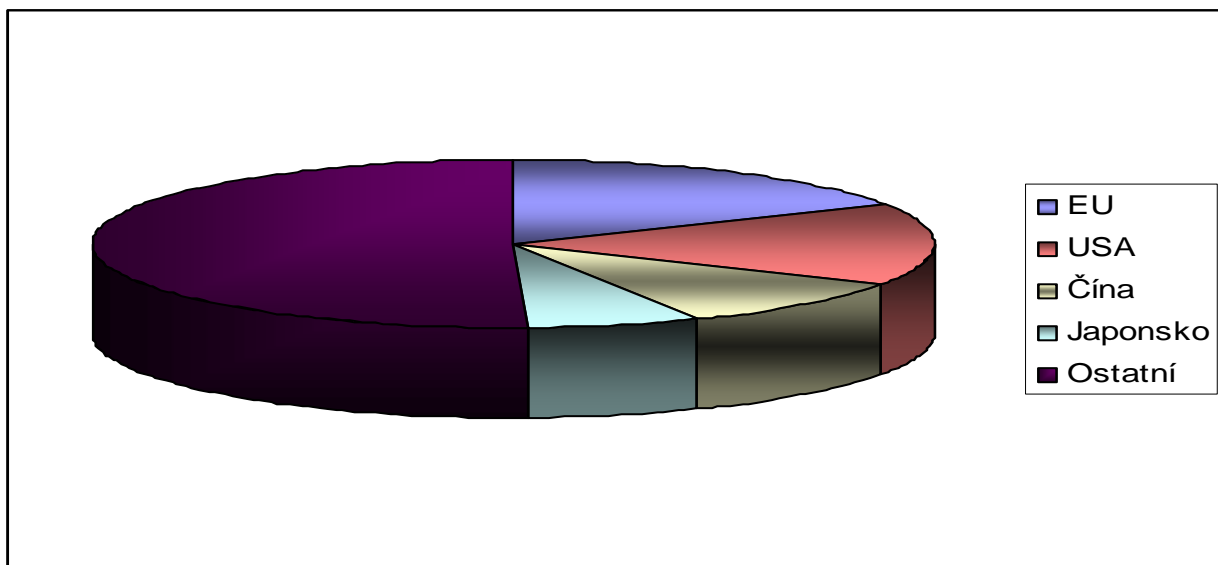

Graf 5-19: Inlace v USA a EU (%)

Zdroj: vlastní zpracování

5.5 Světový obchod

Ještě více než HDP vypovídají o váze těchto center ve světové ekonomice údaje o jejich zapojení do světového obchodu.⁶³ V tomto směru jsou EU a Čína mnohem otevřenějšími ekonomikami oproti ostatním.

Graf 5-20: Podíl největších ekonomik na světovém obchodu (2007)

Zdroj: www.europa.eu

„Růst zahraničního obchodu a vysoké pozitivní saldo v posledních letech představovalo silnou stránku čínské ekonomiky. Obrat zahraničního obchodu se v roce 2008 zvýšil o

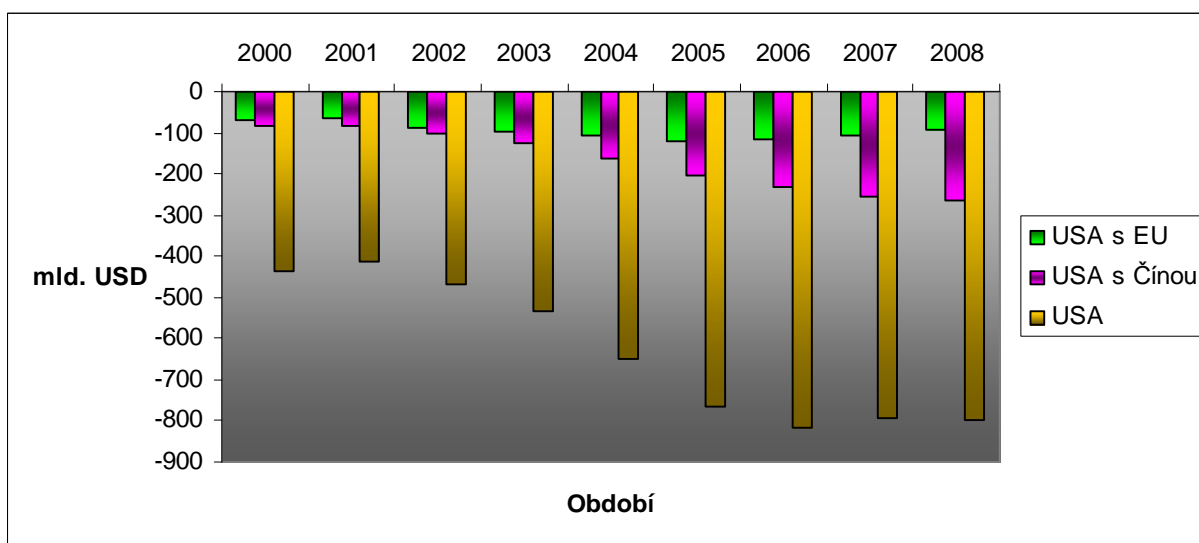
⁶³ Měřeno podílem celkového exportu a importu zboží na HDP.

17,8 %. Vývoz vzrostl o 17,2 %, dovoz zaznamenal zvýšení o 18,5 %. Největšími obchodními partnery pro Čínu jsou EU, USA a Japonsko.⁶⁴

Začátkem roku 2009 vydala agentura Boomborg zprávu, že japonský vývoz se v lednu roku 2009 propadl o 46,3 % a zahraniční obchod této země se tak poprvé po třinácti letech propadl do deficitu. Za hlavní důvod takto vysokého schodku (173 mld. jenů = 1,8 mld. USD) je označována ekonomická krize, která tlumí spotřebitelskou poptávku. Dalším problémem je národní japonská měna jen, která komplikuje japonským exportérům konkurenceschopnost.

V Indii se růst dovozu i vývozu pohyboval každoročně v dvouciferných číslech. Za roky 2007 a 2008 došlo k růstu vývozu o 25,5 % a růstu dovozu 30,4 %. Od října roku 2008 dochází k poklesu vývozu, v lednu 2009 zaznamenala Indie pokles dovozu. Téměř 23 % produkce exportuje Indie do EU, 13,7 % do USA a 5,3 % do Číny. Největší procento importu jde do Indie z EU 14,5 %, Číny 11,2 a USA 9,1%.

Evropská unie má na světovém dovozu a vývozu největší účast. Její podíl tvoří 20 %. Největšími obchodními partnery pro EU jsou USA, Čína a Japonsko. S nimi EU podepsala mnoho dohod týkajících se jednotlivých odvětví.

Graf 5-21: Obchodní bilance USA, obchodní bilance USA s EU a obchodní bilance USA s Čínou

Zdroj: www.euroekonom.cz

⁶⁴ *Businessinfo.cz* [online]. 1997-2009 [cit. 2009-04-11]. Dostupný z WWW: < <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-zahranicni-obchod-zeme/6/1000539/>>.

6 Postoje USA k současným světovým konfliktům

Barack Obama převzal zemi ve stavu těžké ekonomické krize, při vedení dvou válečných konfliktů, stále hrozbě terorismu a silně pošramocené reputace jména USA ve světě.

„Americký prezident Obama hodlá požádat Kongres o navýšení vojenského rozpočtu Spojených států do konce fiskálního roku 2009 pro konflikty v Iráku a Afghánistánu o 83,4 miliardy dolarů. Žádost by měla zahrnovat také prostředky na diplomatické iniciativy v Pákistánu, Gaze, na západním břehu Jordánu a pro boj s nelegálním drogovým obchodem v Mexiku. Členové Kongresu v minulosti kritizovali někdejšího prezidenta George Bushe, když o financování válečných konfliktů žádal dodatečně a Obama slíbil, že více peněz určených pro armádu zahrne do běžného rozpočtu. Bílý dům Obamovo rozhodnutí odůvodnil tím, že pro zbytek letošního fiskálního roku, který končí 30. září, byly válečné konflikty zatím financovány jen z poloviny.“⁶⁵

Tyto dva konflikty už stály Spojené státy americké přes 3 biliony dolarů (válka v Iráku 1,9 bil. USD, válka v Afghánistánu 2,1 bil.USD). Pro rok 2009 bylo na tento rok vymezeno 120 mld. USD a v nadcházejících letech má dojít k postupnému snižování až na 50 mld. dolarů ročně. Tyto války znamenají pro rozpočet USA velmi vysoké zatížení. Osmiletá válka v Afghánistánu a šestiletá válka v Iráku stála USA více než je jejich roční rozpočet (2,7 bil USD)

6.1 Válka v Afghánistánu

„Za původce teroristických útoků z 11. září označila americká vláda Usámu bin Ládina a jeho organizaci Al-Káida, která měla hlavní základy v Talibánem ovládaném Afghánistánu. Dala afghánské vládě ultimátum, aby vydala bin Ládina Spojeným státům a přestala podporovat teroristy, zejména jejich výcvikové tábory. Talibán žádal předložení důkazů o tom, že bin Ládin skutečně stojí za útoky. Později, s blížícím se útokem, nabídl Talibán vydání bin Ládina do Pákistánu, kde by byl souzen podle islámského práva. Není jasné, zda ho chtěl Talibán skutečně vydat.“⁶⁶

⁶⁵ ČT24. [online]. 2009 [cit. 2009-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/svet/51319-obama-chce-dalsich-83-miliard-dolaru-pro-irak-a-afghanistan/>>.

⁶⁶ Wikipedia.com [online]. 2008 , 23.3.2009 [cit. 2009-04-16]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Operace_Trval%C3%A1_svoboda>.

Bush se chybně rozhodl dát přednost válce v Iráku před Afghánistánem. Rozhodl, že obě války budou vedeny levně – bez zavedení všeobecné vojenské povinnosti, bez zvýšení daní a bez jakýchkoliv obětí od veřejnosti.

„Obama nastínil způsob, jakým by Spojené státy měly vést válku v Afghánistánu s ohledem na rostoucí hrozbu, kterou Talibán a jeho spojenci z Al-Káidy představují pro světovou bezpečnost. Není to nejbrilantnější politika, protože neobsahuje ani zmínku o blízké či vzdálené budoucnosti, kdy by se síly USA a NATO mohly ze země stáhnout. Prvním krokem bude vyslání dodatečných 4000 vojáků, kteří posílí americké ozbrojené a civilní síly. Obamův nový plán ve skutečnosti vrací Spojené státy tam, kde byly po 11. září 2001. To je to, co se mělo tehdy stát - hlavní nápor amerických sil měl směřovat proti Al-Káidě a jejich spojencům v Talibánu. Pak ale přišla pomatená válka v Iráku.“⁶⁷

6.2 Válka v Iráku

„Válka v Iráku, někdy označovaná jako *Druhá válka v Zálivu*, je v současnosti probíhající konflikt, který byl zahájen spojeneckou invazí do Iráku v roce 2003. Koalice vedená Spojenými státy svrhla diktátorský režim Saddáma Husajna, zahájila okupaci Iráku, což vedlo k symetrickému konfliktu s povstaleckými skupinami a k rozpoutání občanské války mezi šíity a Sunnity. Skutečné příčiny války, stejně jako průběh americké okupace, zůstávají předmětem sporu.“⁶⁸

Bushova vláda trvala na tom, aby se válka v Iráku vedla s nedostatečným počtem vojáků a pak, když byla země okupována, vyslal do země příliš málo vojáků, aby tam udržovali zákonost a pořádek. Situace se ještě drasticky zhoršila, když byla rozpuštěna irácká armáda. Došlo tak k osvobození velkého množství dobře ozbrojených a nezaměstnaných mladých mužů, kteří chtěli Irák chránit.

Spousta vojáků je od roku 2003 rozmístněna v Iráku již po třetí nebo dokonce po čtvrté. Odchod amerických vojáků z Iráku by považoval za ústupek teroristům a signál, že Al-Káida a další militanti v Iráku zvítězili. Obama však zastává názor, že válka nesmyslně stála život tisíce amerických vojáků a spolykala mnoho miliard dolarů. Je přesvědčen, že pokračování války škodí všem – USA, Iráku i zbytku světa. Ve své předvolební kampani tvrdil, že se bude snažit stáhnout všechna vojska USA do šestnácti měsíců.

⁶⁷ Blisty.cz [online]. 2009 [cit. 2009-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/46313.html>>. ISSN 1213-1792.

⁶⁸ Wikipedia.com [online]. 2008, 23.3.2009 [cit. 2009-04-16]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka_v_Ir%C3%A1ku>.

7 Zhodnocení a vyhlídky do budoucna

Americká ekonomika je v současné době v období plném nejistoty, ohrožována stále hlubším propadem trhu nemovitostí, katastrofální situací na úvěrových trzích a zvýšenou inflací. Hlavní prioritou FEDu, Kongresu i vlády USA je obnovení stability na finančních trzích. Společně s administrativou usilují o to, vytyčit co nejlepší strategii, která by měla zabránit narůstající panice a absolutní krizi důvěry na finančním trhu. Kvůli padajícímu trhu bydlení už přestala fungovat celá řada bank a tento vývoj přes usilovnou snahu a zcela bezprecedentní opatření vlády ještě nekončí.

Je jisté, že světová ekonomika se nachází v recesi. Ani mnozí ekonomové a odborníci v oblasti ekonomie se však neshodují ve svých prognózách a budoucím vývoji. Není shoda ani v názoru, zda světová ekonomika a největší světové ekonomiky porostou nebo budou klesat. Organizace spojených národů, Mezinárodní měnový fond nebo Finanční noviny předpovídají pokles výkonnosti světové ekonomiky, oproti tomu Evropská komise očekává růst.

Organizace spojených národů OSN, která má ve svých řadách mnoho renomovaných odborníků, v nejhroší variantě předpovídá pokles světové ekonomiky v roce 2009 o 0,4 %. Podle OSN budou hlavním důvodem poklesu vyspělé země, a to především Evropa a Spojené státy americké. Oba celky by měly zaznamenat pokles okolo 1,5 %. Ekonomové OSN varují před silným poklesem amerického dolaru i přes jeho nedávné posílení. Domnívají se, že dojde během následujícího roku k poklesu japonského jenu. Vyhlídky japonské ekonomiky nejsou celkově nějak příznivé. Evropská měna by měla zaznamenat posílení. Zlepšení ekonomické situace odhaduje OSN na počátek roku 2011.

Ekonomové mezinárodního měnového fondu, přidružené organizace OSN, vydali 19. 3. 2009 zprávu, ve které předpovídají světové ekonomice v tomto roce pokles pouhých půl až jedno procento. MMF vyzval zástupce vyspělých zemí, aby se snažili co nejrychleji vyřešit napětí, které panuje na finančních trzích. Vyspělým ekonomikám však MMF předpovídá úpadek do hluboké recese a pokles okolo tří procent. Americká ekonomika by mohla zaznamenat pokles o 2,6 % a EU dokonce 3,2 %. Zlepšení situace vidí až v roce 2010, kdy by se výkon těchto ekonomik mohl pohybovat okolo nuly.

Finanční noviny, jeden z nejserióznějších tisků zabývající se ekonomickou situací, předpovídají rok 2009 jako „hrozný“ rok pro ekonomiky celého světa, protože údaje se v poslední době stále zhoršují. Světová ekonomika by měla zaznamenat pokles okolo 3,5 %,

USA o 2 % a ekonomika Evropské unie by měla klesnout až o 4,1 %. Finanční noviny předpovídají, že dolar bude mít opět své slabé a silné chvíle, zůstane však i nadále rezervní měnou.

UBS Wealth Management Research, švýcarská firma mající rozhodující postavení v oblasti maloobchodního a komerčního bankovníctví, ve své prognóze předpovídá další prudké zpomalení světové ekonomiky. Většina rozvinutých zemí, včetně USA, Evropy a Japonska upadne ještě hlouběji do recese, než později v průběhu roku 2009 nastane mírný vzestup. Mezitím zaznamenají i rozvíjející se trhy značné zpomalení. Zpráva na rok 2009 předpovídá slabou pozici amerického dolaru v prostředí slabé americké ekonomiky a vysokého schodku státního rozpočtu i zahraničního obchodu. Podle zprávy Wealth Management Research zažijí USA nejhlubší recesi za posledních více než 25 let. Dopad na Evropu bude různorodější, přičemž nejhorší pozici má Velká Británie a Španělsko, zatímco Švýcarsko a Německo mají nejlepší předpoklady k tomu, aby recesi přestály. Ekonomicky rozvíjející se trhy pravděpodobně v příštím roce zaznamenají výrazné zpomalení, avšak Čína, Indie, Brazílie a Rusko se možná přímé recesi vyhnou. Autoři předpovídají oživení v druhé polovině roku 2009 a na počátku roku 2010, avšak pravděpodobně se bude jednat z historického pohledu o nevýrazné oživení.

Evropská komise vidí budoucí vývoj optimističtěji oproti ostatním. Ekonomové z Evropské komise se domnívají, že by světová ekonomika mohla zaznamenat růst až 1 %. EU poroste podle Evropské komise o 1,4 % a USA dokonce o 2 %. Celkové zlepšení ekonomik celého světa předpovídají už na rok 2009.

Z těchto prognóz je zřejmé, že i názory odborníků se liší. Většina ekonomů však předpovídá, že světová ekonomika vlivem celosvětové hospodářské krize v roce 2009 nejspíše zaznamená pokles v rozmezí od 0,5 do 3,5 procent. Světová ekonomika se tedy bude potýkat s recesí. Recese zastihne i největší ekonomiky světa jako jsou EU nebo USA. Lze předpokládat, že ekonomika EU poklesne o 1,5 až 4,1 procent. Spojené státy by na tom mohly být o něco lépe, americká ekonomika může poklesnout od 1,5 do 2,6 procent. Oživení ekonomiky a zlepšení celkové situace lze očekávat nejdříve koncem roku 2010.

Závěr

Práce je zaměřena na ekonomiku Spojených států amerických, její pozici a vliv na světovou ekonomiku. Tato práce se může stát podnětem k zamyšlení nebo alespoň pozastavení se nad současnou situací Spojených států a na její dopady na zbytek světa, včetně České republiky, ať už z pohledu ekonomického, politického nebo lidského.

Práce se nevěnuje pouze současnému stavu, ale i předchozímu vývoji již od počátku 19. století. Za celou dobu existence americká ekonomika procházela a stále prochází bouřivým vývojem. V jednotlivých obdobích jsou uvedeny významné mezníky v hospodářském vývoji USA, analyzovány hlavní makroekonomické ukazatele včetně grafického vyjádření.

Ve světovém hospodářství hrají důležitou roli i ostatní ekonomiky. Ekonomiku Spojených států jsem si vybrala především pro její klíčový vliv na světové hospodářství. Ekonomika USA je srovnávána s dalšími velkými světovými ekonomikami, mezi nejsilnější patří kromě USA také Čína, Evropská unie, Indie a Japonsko.

Dále je samostatně popsána celosvětová hospodářská krize od jejího vzniku právě v USA, přes průběh až po důsledky a problémy, které celému světu přinesla.

Pozornost je věnována probíhajícím světovým konfliktům a zapojení Spojených států amerických do válek v Afghánistánu a v Iráku, a to z toho důvodu, že válečné výdaje tvoří významnou položku státního rozpočtu USA.

Americká ekonomika se nachází v období nejistoty, kdy ji ohrožuje stále hlubší propad trhu, ale zároveň se objevují indicie, že se situace zlepší. Stále však přetrvává jisté napětí. Faktor nedůvěry a strachu je vnímán jako největší překážka znovuoobnovení rovnováhy na celém světě. Spojené státy i celý svět mají spoustu práce před sebou.

Použitá literatura

Knihy

- [1.] EPPING, R.Ch.: *Průvodce globální ekonomikou*. Praha: Portál, 2004. 240 s. ISBN 80-7178-825-2.
- [2.] FÁREK, J., KRAFT, J.: *Světová ekonomika: Za prahem nového století globálních změn*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. 252 s. ISBN 80-7372-142-2.
- [3.] KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E. a kol.: *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 80-7179-455-4.
- [4.] LEBIEDZIK, M., NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I.: *Světová ekonomika*. Brno : Computer Press, a. s. , 2007. 280 s. ISBN 978-80-251-1510-7.
- [5.] TOMEŠ, Z. a kol.: *Hospodářská politika 1900 – 2007*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 262 s. ISBN 978-80-7400-002-7.
- [6.] ŽÍDEK, L.: *Dějiny světového hospodářství*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 391 s. ISBN 978-80-7380-035-2.

WWW stránky

- [7.] *Blisty .cz* [online]. 2009 [cit. 2009-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/46313.html>>. ISSN 1213-1792.
- [8.] *Businessinfo.cz* [online]. 1997-2009 Oficiální portál pro podnikání a export. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz>>.
- [9.] COHEN, Richard. *Blisty.cz* [online]. 1996-2009 , 14.4.2009 [cit. 2009-04-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/46396.html>>. ISSN 1213-1792
- [10.] CVRČEK, M., *Ekonomika.iHNed.cz* [online]. 2008 , 5.10.2008 [cit. 2008-12-01]. Dostupný z WWW: <http://ihned.cz/c4-10072850-23447750-000T00_d-ekonomicka-krize-v-usa-krok-za-krokem-a-v-souvislostech>. ISSN 1213-7693.
- [11.] *Czso.cz* [online]. 2008 [cit. 2008-04-13]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/3600360CD5/\\$File/1101-08-Int.-1.doc](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/3600360CD5/$File/1101-08-Int.-1.doc)>.

- [12.] ČERMÁK, Petr. Indická inflace prudce roste. *IPoint* [online]. 2008 [cit. 2009-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://ipoint.financninoviny.cz/indicka-inflace-prudce-roste.html>>.
- [13.] ČT24. [online]. 2009 [cit. 2009-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/svet/51319-obama-chce-dalsich-83-miliard-dolaru-pro-irak-a-afghanistan/>>.
- [14.] *Finance.cz* [online]. 2000-2009. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz>>.
- [15.] *Wikipedia.com* [online]. 2005. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org>>.
- [16.] ZEMÁNEK, J. Hypoteční krize v USA : Příčiny, průběh, následky. *Euroekonom.cz* [online]. 2008 [cit. 2008-12-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky1>>.